Ե. ՏԱՐԻ 1395 ԹԻՒ ՀԱՅՈՑ 4380 ՆԱՒԱՍԱՐԴ 17 ՇԱԲԱԹ 27 ՕԳՈՍՏՈՍ 1888 (Ն. Տ.) 8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1888 1 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1306

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐԵՒԷ ՅԵՏ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

غلطه‌ده نورادونكيان خانده ارهولك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺՆԵԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դահեկան արծաթ	160
» » Վեցամսեայ	80
» » Եռամսեայ	40
Գաւառաց » եւ տեղական Թղթատարով տարեկան »	240
Գաւառաց համար եւ տեղական Թղթատարով վեցամսեայ » »	120
Օտար երկիրներէ տարեկան ֆրանք	58
» » վեցամսեայ »	26

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է
Խմբագրութեանս ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չըրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 27 ՕԳՈՍՏՈՍ, 1888

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆՔ ԿԱՐԴԱՐ

Լրագրոյս հինգշաբթի աւուր թըւոյն Մ. Թըլեան էֆէնտի իրաւացի դիտողութիւններ կ'ընէր մեր ժողովրդեան մէջ ընթերցասիրութեան պակասութեան վրայ. մեր կրնանք թէ՛ արդիւնք և թէ պատճառ համարել մեր իմացականօրէն կայուն կամ յետնեալ վիճակին. Դպրոցական կրթութիւնը, նախակրթական, միջնակարգ կամ բարձրագոյն միջնակարգ, համեմատապէս ամուլ կը մնայ երբ յառաջ չի բերեր ընթերցասիրութեան ճաշակն. Երբ չենք սովրած համ առնուլ գիրքերէն և պարբերական հրատարակութիւններէն, կրնանք ըսել թէ բան չենք սովրած դպրոցի մէջ. Ո՛չ մէկ դպրոցական շրջան կարող է ինքնին կատարեալ կրթութիւն տալ պատանեկութեան, ո՛րքան կարճ է ամեն դպրոցական շրջան, ո՛րքան խակ է դպրոցական մանկութեան միտքն, և ո՛րքան բազմազան են դպրոցի մէջ աւանդելի տարրական ծանօթութիւնք. Վարժապետն եթէ յաջողի դպրոցական յարկին տակ ուսման ու գիտութեան զանազան ճիւղերը սիրելի և հրապուրիչ ընծայել ուսանողաց, այնպէս որ սոքա հետաքրքրուին դպրոցական շրջանէն ետքն ալ առանձին ընթերցանութեամբ մշակել զանոնք, կրնանք ըսել թէ վարժապետը գերազանցապէս կատարած է իր պաշտօն. Բայց այս տեսութեամբ ո՛րչափ թերի են մեր դպրոցական մէթոտք. Հարիւր աշակերտաց մէջ քանի՞ն դպրոցը թողլէ յետոյ չեն թողուր գիրքերն ալ. Դպրոցական կրթութեան սերմն ինկած է ամուլ հողի վրայ, և չի պտղաբերիր.

Ընդհակառակն, չափաւոր ընթերցասիրութեան մը շնորհիւ, մարդ ո՛րչափ հմտութիւններ կը դիզէ քիչ քիչ, զորս ո՛չ մէկ դպրոցական շրջանի մէջ կարող պիտի լինէր ստանալ. Եթէ մեր ազգին մէջ ունինք քանի մը գրողներ որոց գրածները կը կարդացուին, ասոնցմէ քանի՞ն բարեբախտութիւն ունեցած են մեծախնամ կրթութիւն մը ստանալու. Բայց ինքնօգնութիւնն և ընթերցասիրութիւնը վարժարաններու և վարժապետներու լաւագոյնն եղած են անոնց համար. Մեր տղայք դպրոցը կը թողուն 17—18 տարեկան հասակի մէջ, բայց ճիշդ այդ տարիքէ ետքն է որ իմացականութիւնն իր բոլոր փայլով կը շողայ, իր բոլոր կորովն ի հանդէս կը բերէ մեր երիտասարդութեան վրայ, և այդ բեղմնաւոր տարիքին մէջ, լիակատար չափահասութեան եւ խելահասութեան տարիքին մէջ, ընթերցասիրութիւնն, և ընթերցասիրութիւնը միայն, կարող է դպրոցական կրթութեան սերմերն արդիւնաւորել, գաղափարները բազմացնել եւ պայծառացնել, և յիշողութեան արբունքին մէջ, դիւրաւ բարդել և մթերել հմտութիւններ՝ դպրոցի մէջ առնուած նախնական ծանօթութեանց վրայ.

Բայց ընթերցասիրութիւնը լոկ հմտութիւններ համբարելու միջոց մը չէ. Եթէ առ այս եւեթ ծառայէր, ընթերցասիրութիւնը մեծ նշանակութիւն չպիտի ունենար. Ընթերցասիրութիւնն՝ ուսեալ կամ ուսումնասէր մտքի մը համար՝ կենաց մեծագոյն զուարճութիւններէն մին է. Մտային բաներէն համ առնուլ՝ ճաշակներու մեծագոյնն ու գեղեցկագոյնն է. Մարդս ընկերական է, և ի՛նչ մեծ, ի՛նչ հրապուրիչ ընկերութիւն քան ամեն դարերու և ամեն ազգերու ամենէն իմաստուն և ամենէն զուարճալի մարդկան ընկերութիւնը, զոր կը վայելենք ընթերցասիրութեան շնորհիւ միայն. Ընթերցասէրն երբեք չի ձանձրանար, և նա որ չի ձանձրանար, անշուշտ համ կ'առնու կեանքէն. Ընթերցասէրը չի վհատիր կենաց դժնդակ պայքարին մէջ. Ի՛նչ քաջալերիչ օրինակներ ամեն օր կրնայ գտնել իր սիրելի գիրքերուն մէջ, պատմութեան, գիտութեան, առաքինութեան, ինքնօգնութեան դիւցազանց կեանքին մէջ. Ընթերցասիրութիւնն սփոփիչ է, կազդուրիչ է, եւ՝ ընթեռնլի գրեանց մասին քիչ մը ուշադրութեամբ՝ բարոյացուցիչ է ընդհանրապէս. Շոգեկառքերն ամեն տարի հարիւրաւոր մարդիկ կը սպաննեն ամեն երկրի մէջ, բայց ո՛չ ոք կ'ըսէ թէ շոգեկառքերը վնասակար նորութիւն մ'են. Նմանապէս, թէեւ գէշ գիրքեր ալ կան, թէեւ անբարոյական գիրքեր ալ կան, բայց ընդհանրապէս կարելի չէ գանգատիլ թէ ընթերցասիրութիւնը բարքերը կ'ապականէ. Բարւոք կրթութեան էական մասերէն մին կը կազմէ ընթեռնլի գրեանց բարւոք ընտրութիւնը.

Բայց ընթերցասիրութիւնն աւելի՛ հանրական, աւելի՛ բարձր օգուտներ ալ ունի. Ընթերցասիրութեամբ կը կազմուի ժողովրդի մը մէջ հասարակային ոգին (esprit public). Ազգի մը կամ ընկերութեան մը անցելոյն գիտակցութիւնն և ներկային հոգածութիւնն ունենալու համար ընթերցասիրութիւն պէտք է, և այս պատճառաւ կը տեսնենք թէ ընթերցասիրութիւնն ամենէն աւելի զարգացած է իրենց անցելոյն գիտակցութիւնն ունեցող և իրենց արդի հասարակային կենաց պայմաններուն ամենէն աւելի հետաքրքրուող ժողովրդոց մէջ. Ընթերցասիրութիւնն ամեն ազգի մէջ բարոյական և իմացական մեծ զէնք մ'է, մեծ գործիք մ'է, մեծ լծակ մ'է. Անով միայն միտքերու եւ սիրտերու մէջ կը հաստատուի ազգային և ընկերային ճշմարիտ հաղորդակցութիւն. Անով միայն հանրային մարդիկ կարող կը լինին յուզել զգացումներն, և ծաւալել հանրօգուտ ծանօթութիւններ. Ընթերցասէր ժողովուրդ մը ունի արթուն միտք, զգայուն սիրտ, և կարի նախանձախնդիր է թէ՛ իր անհատական բարօրութեան և թէ այն հասարակութեան որ անդամն է ինք՝ հանրային բարօրութեան.

Եւ միթէ ընթերցասիրութեան պակասութիւնը չէ՞ պատճառ մեր ժողովրդեան մէջ հասարակային ոգւոյ ցաւալի պակասութեան, որ զանազան առիթներու մէջ աչքառու կերպիւ ի յայտ կուգայ, եթէ մեր ցրուեալ ազգութեան զանազան մասանց մէջ համերաշխութեան ոգին այնչափ քիչ զարգացեալ է, պատճառը միթէ ընթերցասիրութեան պակասութիւնը չէ՞. Եթէ մեր Ազգին համար կենսական կարեւորութիւն ունեցող պատմական, եկեղեցական, կրթական, բարոյական և տնտեսական կարգի խնդիրներ այնչափ քիչ կը հետաքրքրեն մեր ժողովրդեան միտքը, պատճառն ընթերցասիրութեան պակասութիւնը չէ՞. Եւ եթէ օտարներ կամ օտարամիտ Հայեր կը փորձեն օգուտ քաղել մեր ժողովրդեան տգիտութենէն ու պարզմտութենէն, պատճառը դարձեալ ընթերցասիրութեան պակասութիւնը չէ՞.

Ընթերցասէր ժողովուրդ մը ո՛չ տգէտ է ո՛չ ալ դիւրահաւան. Իր ծանօթութեանց պակասն և իր փորձառութեան թերին ընթերցանութեամբ լրացուցած է. Այնպիսի ժողովուրդ մը դիւրին չէ պատիր յոյսերով հրապուրել, և ծուռ ճամբաներու առաջնորդել. Ընթերցասէր ժողովուրդ մը յիշողութիւն ալ ունի, դատողութիւն ալ, եւ այսպիսի ժողովուրդ մը կարելի չէ խաբել իր անցելոյն նկատմամբ, կարելի չէ խաբել ապագային նկատմամբ. Ընդհակառակն, գիրք չկարդացող, իր անցեալը չգիտցող և իր ներկային վրայ մտածելու չվարժուող ժողովուրդ մը ղեկը կորուսած նաւու մը պէս է քաղաքական և կրօնական յուզմանց ովկիանոսին մէջ. Եւ մեր Ազգին այս տկար կողմը գիտնալով է որ աւելի լուսաւորեալ այսինքն աւելի ընթերցասէր ազգաց մէջ յարգ և համբաւ չվայելող կրօնական գործիչներ կը յուսան խաբէական թղթի կտորի մը ոյժով մեր գարաւոր Եկեղեցւոյն հիմը խորտակել. Սի՛ն յոյս արդարեւ. զի մինչեւ իսկ ընթերցասէր չեղող հայ ժողովրդեան մէջ կայ արեւելեան ժողովրդոց յատուկ այն աւանդապահ կամ պահպանողական ոգին, որ կը խորշի ամեն տեսակ նորութիւններէ, և ի մասնաւորի կրօնային նորութիւններէ. Այլ ո՛րչափ փափաքելի էր այս հին հայկական ոգին ուժովցած տեսնել նոր ժամանակաց յատուկ լուսաւոր գաղափարներով ալ, զորս կը հայթայթէ ընթերցասիրութիւնն. Այս աւուր ուսեալ Հայն, եւրոպեան ծանօթութեամբք մշակուած իր միտքով, նո՛յնչափ սերտիւ յարեալ է իր ազգութեան և իր Եկեղեցւոյն, ո՛րչափ Հայաստանի և Կիլիկիոյ հեռաւոր անկիւնները բնակեալ անուս պահպանողական Հայը. Բայց մինչ այս անուս ազգայինք մտային բաւական ոյժ չունին խաբէական ձեռնարկութիւնները վերծելու և իրենց ճշմարիտ շահն ու օգուտը պայծառապէս տեսնելու, Ազգիս անցեալը քաջ գիտցող Հայ մը պարզապէս անհպելի է այնպիսի ձեռնարկներու. Այս ա՛յնչափ ստոյգ է որ վստահաբար կրնանք ըսել թէ ազգային պատմութիւն գիտցող և ազգային մատենագիրները կարդացող Հայ մը ո՛չ հոգեւոր մխիթարութեան ո՛չ ալ աշխարհային բարօրութեան ստապատիր խոստումներէն չի խաբուիր և կրօն կամ եկեղեցի չի փոխեր. Ապա ուրեմն ընթերցասիրութիւնն ո՛չ նուազ էական միջոց մ'է նաեւ մեր ազգութեան և մեր եկեղեցւոյ պահպանման համար. Եւ այն ամեն միջոցներ որք կրնան նպաստել Ազգիս մէջ ընթերցասիրութիւնը ծաւալելու՝ ո՛չ միայն կրթական և բարոյական տեսակէտով, այլ նոյն իսկ մեր ազգութեան և մեր եկեղեցւոյ պահպանման բարձրագոյն տեսակէտով յոյժ կարեւոր են և անհրաժեշտ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՊԱԿԱՆ ԿՂԵՐՆ ՍՊԱՆԻԱ

Սպանիոյ մէջ այս միջոցիս կը կատարուին գաւառային երեսփոխանական ժողովոյ ընտրութիւնք, որք քաղաքական կարեւորութիւն ունին, վասն զի գաւառային ժողովներն ալ կ'ընտրեն Ծերակոյտի անդամներն. Այս ընտրութեանց առթիւ, Պ. Սակաստայի այժմեան ազատական նախարարութեան կուսակիցք կը նշաւակեն պապական կղերին գործած քաղաքական մեքենայութիւնները. Պ. Սակաստայի չափաւոր ազատական վարչութիւնն ամեն յառաջդիմասէր Սպանիացիները գոհ կ'ընէ, և նոյն իսկ Հանրապետականք, արդի Քրիստինէ Խնամակալ-Թագուհւոյն այս ազատական վարչութիւնն երկրին իմացական և քաղաքական յառաջդիմութեան նպաստաւոր դատելով, անոր ոյժ կուտան. Բայց պապական կղերը կ'ուզէ բոլորովին կղերական ոգւով կառավարութիւն մը տեսնել ի Մատրիտ, և այս պատճառաւ ոյժ կուտայ Տոն Քարլոսի, որ միշտ յայտարարած է կղերական և հակասահմանադրական գաղափարներ. Ազատականք կը գանգատին թէ Քարլոսեաններ ընտրել տալու համար սպանիացի կաթոլիկ եկեղեցականք ամեն տեսակ ապօրէն միջոցներ ի գործ կը դնեն. Եկեղեցւոյ բեմէն և խոստովանարանի մէջ եկեղեցականք քաղաքականութիւն կը քարոզեն, ազատական և սահմանադրական վարչութիւնն Աստուծոյ և Պապութեան առջեւ մեղապարտ համարելով, և յանուն Երկնից և յանուն Պապութեան յորդորելով ժողովուրդն որ Քարլոսեաններ ընտրէ, և Տոն Քարլոսի հաստատման ջանադիր գտնուի. Աւելի յառաջ երթալով, այս եկեղեցականք ժողովրդեան կը սպառնան քաղաքային նոր պատերազմ մը, եթէ Ազատականք նոր յաղթանակներ տանին առաջիկայ ընտրութեանց մէջ. Պ. Սակաստայի նախարարութիւնն, ազատական վարչութեան բարոյական մեծ ոյժը ցոյց տալու համար ժողովրդեան, չի դպչիր այս անարժան եկեղեցականութեան, և կը թողու որ քաղաքականութիւնն և կրօնն իրարու խառնելով՝ այս եկեղեցականութիւն ինքզինք ա՛ւ քան զա՛ւ անպատուէ յաչս ժողովրդեան. Սպանիացի կղերն հառաչանօք կը փնտռէ այն հին բարի օրերն ուր ինք գերիշխան էր երկրին մէջ, եւ յանուն եկեղեցւոյ ժողովրդեան միտքն ու սիրտն և երկրին քաղաքական վարչութիւնն իր ձեռաց մէջ ամփոփած էր. Սպանիացի ժողովրդեան տակաւ լուսաւորումն և ազատական վարչութեան փորձերն որք մերթ ընդ մերթ եղան և հիմակ ալ կը լինին ի ձեռն Պ. Սակաստայի նախարարութեան, բաւական բացին ժողովրդեան աչքն, որ կ'ուզէ թօթափել պապական կղերին լուծն, և ահա՛ այս ազատագրումը կ'ուզէ խափանել կղերն, ոյժ տալով յետադիմական Քարլոսեաններուն.

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ. Իտալեան Տիէմբօ լրագիրն, որ թէեւ անկախ, բայց ընդհանրապէս նպաստաւոր է Պ. Քրիսփիի անձին ու քաղաքականութեան, սապէս կը գնահատէ իտալա-ֆրանսական վէճին արդիւնքը.

«Դիւանագիտօրէն, ո՛չ Իտալիա յաղթութիւն տարաւ, ո՛չ Ֆրանսա. Ֆրանսա նպատակին հասաւ՝ Թիւրքիոյ կողմէ յառաջ բերելով բողոք մը, որով անորոշ կը մնայ իրաւանց խնդիրը. Բարոյապէս Ֆրանսա բան չշահեցաւ, որովհետեւ այս պայքար զոր բացած էր ո՛չ թէ իրական շահու մը բերմամբ, այլ թշնամական զգացման մը թելադրմամբ, նուաղեցուց մեր երկրին (Իտալիոյ) համակրանքը Ֆրանսական Հանրապետութեան վրայ, և այս ալ աւելի մեծ պարտութիւն մ'է քան զայն զոր Ֆրանսա կը կարծէ թէ մեզ կրել տուաւ Կարմիր ծովու վրայ. Բայց պէտք չէ նաեւ ըսել թէ Պ. Կոպլէի ծանուցագրով փակուած վիճաբանութիւնն յաղթութիւն մ'եղաւ Իտալիոյ համար. Գերմանիա և Սպանիա միայն առանց վերապահութեան կը ճանչեն Իտալիոյ վեհապետութիւնը Մասուայի և յարակից վայրերուն վրայ. Աւստրիա կը հաւանի Իտալիոյ վեհապետութեան, յայտարարելով սակայն թէ այս խնդիր զինք չի շահագրգռեր. Անգլիա Իտալիոյ համար բարեացակամ ընթացք մ'ունի, բայց բացայայտ բան մը չըսեր, կա՛մ չվիրաւորելու համար զՖրանսա, կա՛մ ի Թիւրքիա իր ունեցած բազմազան շահերուն պատճառաւ. Ռուսիա բան մը չըսեր իտալեան վեհապետութեան մասին, վերապահելով իր կարծիք. Իսկ Ֆրանսա, Թիւրքիա և Յունաստան հակառակ են Իտալիոյ.»

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ. Ռուսիոյ հեծելազօրաց ընդհանուր քննիչ Նիքոլա Մեծ-Դուքսն այս օրերս Պէրլին պիտի երթայ երկու երեք ռուս զօրավարներու հետ, գերմանական հեծելազօրաց ռազմափորձերուն ներկայ գտնուելու համար.

—Զարն անձամբ ծանուցեր է Դանիոյ արքունեաց թէ այս տարի Քոփենհակ չպիտի գայ.

—Ռուսիոյ Կայսրուհին Աւստրիայէն վերադառնալով, այցելութիւն տուաւ Յունաստանի Թագուհւոյն ի Փէթերսպուրկ.

—Ռուսիոյ կայսերական գերդաստանն այս օրերս կը մեկնի Փեթերսպուրկէ, հարաւային Ռուսիա երթալու համար, ուստից պիտի անցնի Կովկասիա.

ՍԵՐՊԻԱ. Պէլկրատ, 4 սեպտ. Մեծ կարեւորութիւն կը տրուի սա լրոյութեան թէ Միլան Թագաւոր յԱպազիա կանչեց զՊ. Ռիսթիչ, նախկին նախարարապետն, որ ռուսասէր կուսակցութեան գլուխ կը համարուի. Կը կարծուի թէ Պէլկրատի վերջին դէպքերուն հետեւանօք, նախարարութեան մէջ փոփոխմունք պիտի լինին, և գուցէ բոլոր նախարարութիւնը փոխուի. Այս կարծիք ոյժ կը ստանայ այնու մանաւանդ զի Թագաւորն իր քով կանչեց նաեւ զՊ. Պողիսեւիչ.

—Կ'ըսուի թէ Միլան Թագաւոր, երեք ամիս յետաձգել տալով ամուսնալուծման դատաստանը, նպատակ ունի օգուտ քաղել Նաթալի Թագուհւոյն զիջումներէն, և իրաւախոհութեան մը գալ անոր հետ. Ամեն պարագայի մէջ, Թագաւորն ու Թագուհին ո՛չ եւս պիտի կենակցին իբրեւ այր և կին, բայց պաշտօնական բաժանում չպիտի վճռուի, և իբրեւ մայր իր զաւակը տեսնելու կարող պիտի լինի Թագուհին.

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. Սոֆիայէ կը հեռագրուի թէ Արեւելեան Երկաթուղեաց Ընկերութեան հետ համաձայնութեան մը շնորհիւ Պուլկարիա ստանձնած է շահագործումն Պելլովա-Սարէմպէյի երկաթուղւոյն.

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ. 1453 Թուականին ի Քասթիյոն Ֆրանսացի և անգլիացի զօրաց միջեւ տեղի ունեցաւ վերջին պատերազմն, յորում յաղթուելով՝ Անգլիա կորոյս ֆրանսական հողի վրայ ունեցած վերջին ստացուածքներն. Այնպէս վերջացաւ հարիւրամեայ պատերազմը, զոր Անգլիա Ֆրանսայի դէմ մղած էր, ի պաշտպանութիւն ֆրանսական երկրին մէջ գտնուող անգլիական հողային ստացուածոց. Քասթիյոնի ճակատամարտն հետեւապէս նշանակ է ֆրանսական երկրին անգլիական տիրապետութեան վերջին մնացորդէն ազատման, և այս առթիւ սեպտ. 2ին ի Քասթիյոն կատարեցաւ այս դէպքիս ի յիշատակ կառուցեալ արձանի մը բացման հանդէսն. Անգլիական և ֆրանսական ժողովրդոց իրարու դէմ սնուցած հակառակութեան ոգւոյն ծագումը շատ հին է, և թէպէտ Անգլիացիք շատ ժամանակէ ի վեր հրաժարած են Եւրոպիոյ ցամաքին մէջ երկիր ունենալու փառասիրութենէն, բայց դեռ այսօր Անգլիոյ և Ֆրանսայի յարաբերութեանց մէջ մերթ ընդ մերթ կ'երեւին այն հին ատելութեան հետքերն, որ այս երկուց երկրաց մէջ երբեմն յառաջ բերած էր արիւնալի պատերազմաց ամենէն երկարատեւը.

—)(13)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺՈՐԺ ՕՆԷ

ԿԵՆԱՑ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ

ՍԵՐԺ ԲԱՆԻՆ

Այդ պանդոկի սենեակն, իր հասարակ կարասիներով գաեհիկ, սառեցուց զինքն. Անդ տեսաւ պատկերն իր ապագայ կենաց, ամայի եւ լքեալ. Առեւօք, երբ Բարիզ կուգար, տիկին Տէվաւէնի տունը կ'իջեւանէր. Սէն-Տօմինիգ փողոցի բնակարանին մէջ կը գտնէր ընտանեկան կազդուրիչ մթնոլորտն. Հո՛ն, ամեն աչկունք, զինքը տեսնելով, կը փայլէին գորովալիր արտայայտութեամբ մը. Այս տեղ, ձեւուած չափուած փութկոտութիւն մը կը գտնէր եւ օրական սաչափի քաղաքավարութիւն մը. Ցետ այսօրիկ այսպէ՞ս պիտի լինէր արդեօք.

Այս դառն տպաւորութիւնը կարծես հմայիւք փարատեց իր լքումը. Այնքան դառնապէս ցաւեցաւ իր անցելոյն քաղցրութեանցը վրայ որ որոշեց մաքառիլ զայնս ապագային մէջ պահելու համար. Իսկոյն հագուեցաւ, դէմքին վրայէն ջնջեց իր արագ ուղեւորութեան հետքերըն. ապա, հաստատ մտադրութեամբ, կառքի մը մէջ ցատքեց եւ դէպ ի տիկին Տէվաւէնի տունն ուղղուեցաւ. Ամեն երկմտութիւն փարատած էր մտքէն. Իր վարանումներն այժմ ատելի կ'երեւէին իրեն. Հարկ էր ինքզինքը պաշտպանել. Խնդիրը երջանկութեան վրայ էր.

Քոնքորտի հրապարակին բարձունքն, իր կառքն ուրիշ կառքի մը հետ դէմ առ դէմ եկաւ. Ճանչցաւ տիկին Տէվաւէնի կառապանին սպասահանդերձն եւ աշխուժիւ ծռեցաւ. Տիրուհին, իր կիսակառքին խորն ընկողմանած, չտեսաւ զինքը. Քիչ մնաց որ կեցունէր իր կառքն եւ միւսին ետեւէն երթար, սակայն վայրկենական մտածում մը ետ կեցուց զինքն այդ խորհուրդէն. Իր տեսնել ուզած անձը Միշլինն էր. Անկէց միայն կախում ունէր իր ճակատագիրը. Տիկին Տէվաւէն յստակօրէն հասկցուցած էր զայս իրեն, զինքն իրեն օգնութեան կոչելով այդ աղէտաւոր նամակաւ. Ուստի ճանբան շարունակեց եւ քանի մը վայրկեանէն, Սէն-Տօմինիգ փողոցի ապարանին դրան առջեւ կ'իջնէր.

Միշլին եւ Ժանն դեռ պարտէզն էին, միեւնոյն տեղը նստած, դալար մարգմանդին եզրը. Քէյրոլ եկած էր միանալ Սէրժի. Երկուքն ալ, օգտելով այդ գեղեցիկ առաւօտէն, կը յամենային ըղձացեալ կնոջ հեշտալի հայեցողութեամբ. Արագընթաց քայլ մը ծառուղւոյն աւազը խշրտեցնել տալով, յանկարծ այդ կողմը դարձուց երկու զոյգերուն ուշադրութիւնը. Լոյսին մէջ, երիտասարդ մը կը յառաջանար, զոր ո՛չ Ժանն ո՛չ Միշլին չճանչցան. Այցելուն խմբակէն, երեք քայլ մնացած, գլխարկն հանեց յամրօրէն. Երկու մանկամարդ աղջկանց դժկամակ կերպարանն ու զարմացկոտ երեւոյթը տեսնելով, տխուր ժպիտ մը անցաւ շրթանցը վրայէն. ապա,

—Ուրեմն այդքա՛ն փոխուած եմ որ հա՞րկ է անունս յայտնել ձեզ, ըսաւ մեղմիւ.

Այս բառերուն վրայ, Միշլին ոտքի ելաւ ընդոստ. Իր փղոսկրեայ պէս ճերմկցաւ երեսին գոյնն, եւ դողահար, զգալով որ սիրտը թունդ կ'ելնէր, Բիէռի առջեւ կանգնեցաւ, լռիկ եւ սառուցեալ. Չէր կրնար խօսիլ, բայց աչքերն անյագաբար յառեալ էին երիտասարդին վրայ. Նոյն ինքն էր, իր մանկութեան ընկերն, այնքա՛ն կերպարանափոխեալ որ չէր ճանչցած զնա, յոգնութիւններէն եւ դուցէ տառապանքներէն նիհարցած, դէմքը թխացած եւ շրջանակեալ սեւ մօրուքով մը որ առնական եւ կորովի երեւոյթ մը կուտար նմա. Նոյն ինքն էր, օղակին վրայ բարակ կարմիր ժապաւէնով մը, զոր մեկնած ժամանակը չունէր եւ որ կը հաստատէր կատարուած աշխատութեանց կարեւորութիւնը և դիմագրաւեալ վտանգաց ծանրութիւնը. Բիէռ, դողահար, անշարժ կը մնար եւ կը լռէր. Մանկամարդ աղջկան ձայնն, յուզումէն հեղձամղձուկ, ահաբեկած էր զինքը. Կ'սպասէր արդարեւ ցուրտ ընդունելութիւն մը գտնելու, բայց այդ այլայլութիւնն որ սոսկման կը նմանէր, իր երեւակայած սահմանն անցուց. Սէրժ՝ զարմացած՝ կ'սպասէր.

Առաջին անգամ Ժանն խզեց այդ սառըն լռութիւնն. Երկու քայլ առաւ դէպ ի Բիէռ, եւ ճակատն անոր կարկառելով.

—Ի՞նչ, ըսաւ, ուրեմն այլ եւս բարեկամուհիներդ չե՞ս համբուրեր.

Եւ սիրագորով կը ժպտէր նմա. Երախտագիտական արտասուաց երկու կաթիլներ փայլեցան երիտասարդին աչացը մէջ եւ օրիորդ տը Սէնէյի հերաց վրայ գլորեցան. Միշլին, շարժումէն մղեալ, առանց գիտնալու թէ ի՛նչ կ'ընէր, ինքզինքը Բիէռի բազկաց մէջ գտաւ. Կացութիւնը տարօրինակ կերպիւ դժուարին կը դառնար Սէրժի համար. Քէյրոլ որ իր պաղարիւնութիւնը չէր կորուսած, ըմբռնեց զայս, եւ իշխանին դառնալով.

—Պարոն Բիէռ Տըլառիւ, օրիորդ Տէվաւէնի մանկութեան ընկեր մը, գրեթէ եղբայր մը, ըսաւ, միակ բառով բացատրելով ինչ որ անսովոր բան կար, յաչս օտարականի մը, այս խանդաղատանաց տեսարանին մէջ.

Ապա, խօսքը Բիէռի ուղղելով.

—Բանին իշխանն, յարեց պարզապէս.

Երկու մարդիկ իրարու երես նայեցան. Սէրժ՝ ամբարտաւան հետաքրքրութեամբ մը, Բիէռ՝ անբացատրելի կասկածութեամբ մը. Ակնթարթի մը մէջ մրցակից մը գուշակած էր յանձին այդ բարձրահասակ եւ գեղեցիկ երիտասարդին, զոր իր նշանածին քով տեղաւորուած կը գտնէր. Եթէ նայուածք սպաննելու զօրութիւն ունենային, իշխանը դիտապաստ գետին պիտի իյնար. Բանին չհաճեցաւ իսկ նշմարել այն ատելութիւնն որ կը փայլէր նորեկին աչացը մէջ. Դէպ ի Միշլին դարձաւ, եւ դրգանոյշ ազնուութեամբ մը.

—Այս երիկուն ձեր տիկին մօր ընդունելութիւնն է, կարծեմ, օրիորդ. ուրեմն պատիւ պիտի ունենամ գալ մատուցանել անոր իմ յարգանքներս.

Եւ, ժպիտով մը Ժաննէն ու քաղաքավար ողջոյնով մը Բիէռէն հրաժեշտ առնլով, հեռացաւ, ընկերակցութեամբ Քէյրոլի.

Սէրժի մեկնումն սփոփանք մ'եղաւ Միշլինի համար. Այդ երկու մարդոց մէջ բռնուած, որոց կը պատկանէր՝ միոյն խոստումով մը, միւսոյն խոստովանութեամբ մը, սաստկապէս կը նեղուէր իր ամօթխածութեան մէջ. Բիէռի հետ առանձին մնալով, ինքզինքին տէր եղաւ և անհուն արգահատանք մը զգաց այդ հեզ տղուն համար որ այնքան դառն յուսախաբութեան մը սպառնալեաց էր մատնուած. Փորձանօք անոր քով գնաց, անցեալ աւուրց քաղցր նայուածքով, եւ անոր ձեռքը սեղմելով.

—Շատ գոհ եմ զքեզ վերստին տեսնելուս, ազնիւս Բիէռ, ըսաւ, եւ մայրս ալ շատ պիտի ուրախանայ. Մտատանջութեան մէջ էինք քեզ համար. Բաւական ամիսներ կան որ զմեզ առանց լուրի կը թողուիր.

Բիէռ ջանաց կատակաբանել.

—Թղթատարն յաճախ չանցնիր անապատէն. Ամեն անգամ որ առիթ ունեցած եմ, գրած եմ.

—Ուրեմն այդքա՛ն գեղեցիկ երկիր է Աֆրիկէն որ տարիէ մ'ի վեր անկարելի եղաւ զքեզ բաժնել անկից.

—Աշխատութիւնս աւարտելու համար, կը մնար ինձ վերջին ուղեւորութիւն մը կատարել Տրիպոլսոյ եզերաց վրայ. Ինքզինքս գործի տուի, այնքան ճգանցս արդիւնքը ձեռքէ չհանելու համար, եւ կարծեմ թէ յաջողեցայ ... գէթ իմ մեծերուս քով, յարեց երիտասարդը տմոյն ժպիտով մը.

—Սիրելի Բիէռ, յարմար ժամանակին կը հասնիք սփինքսներու աշխարհէն, ընդմիջեց Ժանն լրջութեամբ, խորունկ ակնարկ մը ուղղելով Միշլինի. Կ'ազդարարեմ ձեզ թէ այստեղ հանելուկ մը կայ լուծելու.

—Ո՞րն է այն.

—Թէ ի՞նչ գրուած է սա սրտին մէջ, ըսաւ Ժանն մատին ծայրովը ընկերուհւոյն կուրծքին դպելով.

—Մանկութենէս ի վեր միշտ կարդացած եմ այդ սրտին մէջ, իբր թէ գիրք մը լինէր, պատասխանեց Բիէռ դողահար ձայնով մը, դէպ ի Միշլին դառնալով որ շփոթած կը մնար.

Օրիորդ տը Սէնէյ գլուխն օրօրեց.

—Ո՞վ գիտէ, ըսաւ. Ձեր բացակայութեան միջոցին գուցէ գրերը փոխուած են.

Եւ մտերմական ողջոյն մ'ուղղելով նմա, հեռացաւ տանը ուղղութեամբ.

Բիէռ պահ մը աչօք հետեւեցաւ անոր. ապա, աշխուժիւ իր նշանածին դառնալով.

—Միշլին, կ'ուզե՞ս որ զաղտնիքդ ըսեմ քեզ. Դու այլ եւս չես սիրեր զիս.

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ
ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ԼԵՒՈՆ ԺԳ.Ի ԿՈՆԴԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Ահաւասիկ պատճէնն այն Շրջաբերականին որ՝ Կրօնական ժողովոյ կողմէ խմբագրեալ և Խառն ժողովին հաստատեալ՝ ղրկուած է Մայրաքաղաքիս ամեն եկեղեցիները, վաղն ի լուր բարեպաշտ ժողովրդեան կարդացուելու համար, և յորմէ բազմաթիւ օրինակներ ալ գաւառները կը ղրկուին հետզհետէ ։

Գերաշնորհ Առաջնորդաց, հոգեզգօն վանահարց, շնորհազարդ Քարոզչաց, հոգեշնորհ Քահանայից եւ համօրէն դասու օրհնեալ ժողովրդականաց, բնակելոց ընդ բարեխնամ հովանեաւ մեծազօր կայսրութեանն Օսմանեան, արանց եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց, եւ ամենայն չափու հասակի ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր հաւատացելոց որդւոց լուսոյ Կաթողիկէ եւ Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյս Հայաստանեայց, Ողջոյն, Սէր եւ Խաղաղութիւն ։

Այս օրերս Պապական Հայոց Պատրիարքը Ազարեան Գերապայծառն՝ Հռովմայ Պապէն՝ իրեն և Պապական եկեղեցականաց ու հասարակութեան ուղղեալ կոնդակ մը բաժներ է Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ որդւոց ոմանց մայրաքաղաքիս մէջ, կ'իմանանք թէ գաւառներն եւս ղրկած է ։

Ուստի ըստ որոշման Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովոյ կը փութամք Շրջաբերականաւս ազդ առնել մեր Սրբազան պաշտօնակցաց, որ զգուշացնեն Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ հարազատ որդիքն նոյն կոնդակի մէջ պարունակեալ չինծու պատմութիւններէն և պատրողական խոստումներէն, զորս իբրեւ հնարք ի գործ դրած է մոլորեցնելու միամիտներն եւ յափշտակելու իրենց մայրենի Եկեղեցւոյ ծոցէն ։

Եկեղեցւոյ բեմէն և ամբոնէն բացատրեցէ՛ք մեր Եկեղեցւոյ սրբութիւնն և անկախութիւնը. բացատրեցէ՛ք, թէ մեր Ս. Լուսաւորիչն Հռովմ գնալով ո՛չ Ս. Սեղբեստրոսէն կաթողիկոսութիւն առեր, և ոչ Հռովմայ Եկեղեցւոյն կամ Պապին հպատակեր է ։

Բացատրեցէ՛ք, թէ մեր եկեղեցին հիմնեալ է ի ձեռն Սրբազան Առաքելոց Թադէոսի և Բարթուղիմէոսի, և է ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ, ԿԱԹՈՂԻԿԷ, ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻ, անկախ ո՛և է եկեղեցիէ և եկեղեցապետութենէ, ունենալով Առաքելոց եւ Լուսաւորչին յաջորդութեամբ Եպիսկոպոսապետ և Պատուական Հայրապետ ամենայն Հայոց, որ է Սրբազնակատար Կաթողիկոս Ս. Էջմիածնի ։

Բացատրեցէ՛ք, թէ՝ մեր Սրբազան Կաթողիկոսներէն և ո՛չ մէկն եղած է հպատակ Հռովմայ Պապին. Թէ ո՛չ երբէք բարիք տեսած է Պապերէն մեր Եկեղեցին. Թէ՝ ընդհակառակն ո՛րչափ կորուստ և ի՛նչ վտանգներ հասուցած է պապականութիւնն հայ Ազգին ։

Բացատրեցէ՛ք, թէ՝ Հայաստանեայց Եկեղեցին լիով ունի իւր որդւոց հոգւոց փրկութեան միջոցներն՝ և բնաւ կարօտ չէ Հռովմայ Պապին միջնորդութեան ։

Բացատրեցէ՛ք, թէ՝ ի՛նչպէս Պապական Հայոց ժամագրքէն վերցուցեր է մեր «Սուրբ Աստուած»ի «որ խաչեցար»ն. խառներ է Ս. Լուսաւորչէն մեզ աւանդեալ Նիկիական «Հաւատամք»ն. այլայլեր է Ս. Ներսէս Շնորհալւոյն «Առաւօտ լուսոյ» և այլ երգերը «Բղխումն ի Հօրէ»ն կցելով և «յՈրդւոյ»։ Թէ ի՛նչպէս Ս. Պատարագի, աղօթից, և քարոզից յիշատակութենէն հաներ է Եպիսկոպոսապետին մերոյ և պատուական հայրապետին ամենայն Հայոց Ս. Կաթողիկոսին անունն, և անոր տեղը դրեր է իւր (Հռովմայ քահանայապետին) անունը։ Թէ՝ ի՛նչպէս Ս. Պատարագի անապակ Բաժակին մէջ ջուր խառներ է, և այլն, և այլն, զոր չեն ըրած երբէք, ո՛չ Առաքեալք, ո՛չ Լուսաւորիչ և ոչ ոք ի սրբազան Հարցն նախնեաց ։

Բացատրեցէ՛ք, թէ՝ Ունիթոռներու ձեռքով, թէ՝ Կիլիկեցւոց յարաբերութեամբ ի՛նչ ծանր ծանր վտանգներ կրած է մեր Ազգը Պապերու երեսէն. Արտասուելով յիշեցէք Լեհաստանի քառասուն հազար տունէն աւելի ընտիր ընտիր Հայոց կորուստն, զորս իւր եկեղեցին ուրացող Նիկոլ Հայ-Պապական եպիսկոպոսի մը ձեռքով, անգթօրէն հնարքներով կորզելով իրենց մայր եկեղեցիէն տարաւ ի փարախ Հռովմայ, որոց խոստացեր էր, որպէս այժմ կը խոստանայ, ժամանակին Պապութիւնը, պատուով պահելու Հայոց ծէսն, լեզուն, մատեանք, ևն. այլ աւա՜ղ, անհետացաւ այն ամենայն և կորեաւ այնքան բիւրաւոր Հայոց յիշատակի և սերնդեան հետ ։

Բացատրեցէ՛ք, թէ՝ ի՛նչ է եղեր Պապին մեր Ազգին վրայ ունեցած հոգն ու խնամքը, Հայոց համար վարժարան կը բանայ Հռովմայ մէջ, Հայ-Պապական եպիսկոպոս մը կը նստեցնէ հոն, և այլն. ասոնք որոգայթ են որսողին. Թէ՝ ի՛նչպէս միեւնոյն ժամանակ յանուն խաղաղութեան խռովութիւն, եւ յանուն միութեան երկպառակութիւն կը յարուցանէ Հայոցս մէջ, որպէս զի դիւրանան իրեն՝ բառնալու Հայոց հայրապետութիւնը, կործանելու Լուսաւորչին աթոռը, ջնջել մեր լեզուն, ծէսն և մատեանք, և ամենայն ինչ որ ազգային է. մեր նախնեաց ճգնութեան, սրբութեան և նահատակութեան վկայարանները քարուքանդ առնել, մեր վանքեր ու եկեղեցիներն Ազգի ձեռքէն հանել, և աւերել շիրիմներն ու յիշատակարաններն, որք շինուած եւ շաղախուած են արեամբ եւ հոգւով մեր երանեալ սուրբ Հարց ։

Բացատրեցէ՛ք, զգուշացուցէք մանաւանդ հաւատարիմ Հայ ազգն՝ Հռովմայ Պապին անհաւատարիմ խոստմանէն, որով կը փորձէ տալ մեզ բարօրութիւն և աշխարհային բարիք, պայման դնելով որ լինինք Պապական, զոր կը մերժեմք յամենայն սրտէ և յամենայն մտաց. մեր ունիմք Աստուած, զԱստուած հարցն մերոց յերկինս, յորմէ միայն կ'ակնկալենք փրկութիւն. ունիմք Տէր և Թագաւոր յերկրի բարեխնամ Օսմանեան Պետութիւնն, յորմէ միայն կ'ակնկալենք աշխարհային կենաց բարիք և բարօրութիւն, ինչպէս որ վայելած ենք դարերէ ի վեր, և կը վայելենք, և կ'օրհնենք զնա ։

Յորդոր կարդացէք մեր սիրելի ժողովրդեան, թէ՝ պէտք է Հայքս պինդ և աներկիւղ մնամք պահելով մեր նախնեաց մեզ աւանդեալ հաւատքը, ծէսն, լեզուն, մատեանք, վարդապետութիւն, աւանդութիւն, վանօրայք, տաճարք, վկայարանք, գերեզմանք, սրբութիւնք և փարեալ մնամք մեր Հայաստանեայց առաջին լուսաւորչաց, Թադէոսի և Բարթուղիմէոսի Սրբազան Առաքելոց, Սուրբ Էջմիածնին, Աթոռոյն Սուրբ Լուսաւորչին, սիրենք ապրիլ եւ մեռնիլ մեր Եկեղեցւոյ գիրկն, որ մեր կեանքն է եղած ։

Բարեխօս ունելով զՍուրբ Մարիամ զԱստուածածին, զՓառաւորեալ և զամենօրհնեալ միշտ Կոյսն, և զՍուրբ Կարապետն Յովհաննէս, զառաջին լուսաւորիչս Հայաստանեայցս՝ զԹադէոս եւ զԲարթուղիմէոս Սրբազան Առաքեալս և զառաքելաշաւիղ յաջորդս նոցին, զմեծ խոստովանողն Քրիստոսի զպատուական հայրապետն մեր զՏէր Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ զհայրն մեր առ Քրիստոս Աստուած մեր, զի զեկեղեցիս Հայաստանեայց և զմիացորդս ժողովրդեան նորա պահեսցէ ի խաղաղութեան, փրկելով յերեւելի և յաներեւոյթ թշնամեաց, և զհեռացեալ որդիս նորա, զեղբարսն մեր, դարձուսցէ վերստին ի ժառանգութիւն հարցն իւրեանց, ժողովելով ի յարկս մայրենի սեպհական տան, միացուցանել ընդ երամս իւրեանց, առնել մի հօտ, մի հովիւ, ի փառս Ամենասուրբ Երրորդութեան, որ է օրհնեալ յաւիտեանս։ Ամէն ։

Մնամք աղօթարար

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀ

Ի Պատրիարքարանի Հայոց
26 Օգոստոս, 1888.

Կը լսենք թէ Կրօն. Ժողովը իւր վերջին Նստին մէջ որոշեր է Նամակաւ մը Վեհ. Մակար Կաթողիկոսին ուղարկել Պապին ծանօթ կոնդակին հայերէն և լատիներէն բնագրերն առ ի տեղեկութիւն ։

Կը յիշուի թէ Պատրիարքական Գեր. Տեղապահ Սրբազանը Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հաղորդած էր Գոնեայի ազգայնոց մէկ խնդրագիրն որով ծանուցանելէ յետոյ թէ անցեալ տարուան սովի պահուն Վեհ. Սուլթանի կողմէ եղած շնորհաց համար եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր աղօթքներ եղած են վասն կենաց և բարօրութեան Ն. Վեհափառութեան, խնդրած էին Ներկայել զայս յոտս կայս. գահոյից ։

Արդ. Դատական և Կրօնական գործոց Նախարարութեան կողմէ Գեր. Տեղապահ Սրբազան հօր ուղղեալ պաշտօնագիր մը կը ծանուցանէ թէ Գոնեայի ազգայնոց այս խնդիրը Վեհ. Սուլթանին ներկայացուած լինելով, Ն. Կ. Վեհափառութիւն բարեհաճած է Իւր բարձր գոհունակութիւնն յայտնել և միանգամայն հրամայած որ Գոնեայի հայ ժողովրդեան հաղորդուին Իւր կայս. բարեւներն ։

Եկեղեցական չորս երեսփոխանաց մէջ համեմատականի մնացած եկեղեցականաց ընտրութիւնն երէկ կատարուեցաւ յԱզգ. Պատրիարքարանի և հետեւեալ արդիւնքը տուաւ .

Թիւ քուէարկուաց 83	Քուէ
Արժ. Տ. Արիստակէս Ա. քհնյ. Մամբրէեան	56
» » Կարապետ » » Սեթեան	46
» » Սահակ » » Տ. Սարգսեան	40
» » Յովհաննէս » » Մկրեան	40

Ինչպէս կ'երեւի, Արժ. Տ. Սահակ Ա. քհնյ. Տ. Սարգսեան և Արժ. Տ. Յովհաննէս Ա. քհնյ. Մկրեան հաւասար քուէ ստացած լինելով, կը կարծուի թէ ըստ ընկալեալ սովորութեան քահանայական ձեռնադրութեան կարգաւ սոյն երկու եկեղեցականաց երիցագոյնն ընտրեալ պիտի համարուի ։

Կը լսենք թէ Խառն Ժողովը իւր վերջին Նստին մէջ Զմիւռնիոյ վիճակին առաջնորդական ընտրելեաց ցանկին վրայ աւելցուցեր է նաեւ Օրմանեան Գեր. Մաղաքիա եպիսկոպոսի անունը ։

ԿՈՆԴԱԿ ԼԵՒՈՆ ԺԳ.Ի

ԿԱՐԾԻՔ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՄԼՈՅ

Այս աւուր Սուրհանդակաւ առնուած սեպտ. 3 թուով Թայմզի մէջ կը տեսնենք իւր Կ. Պոլսոյ Թղթակցին մէկ հեռագիրը Լեւոն ԺԳ.ի կոնդակին վրայ. Թայմզին Թղթակիցը կ'ըսէ թէ այս Պապական կոնդակ շատ անդէպ էր, և առ Հայ Ազգն այնպիսի կոնդակ մը ղրկուիլը շատ անխոհեմ գործ մ'էր. որովհետեւ Հայք, որք երբեք միլիոնէ աւելի են, ջերմապէս յարեալ են իրենց դարաւոր Եկեղեցւոյն, զոր լքանելու դիտում չունին բնաւ. Այս պատճառաւ, կ'ըսէ Թղթակիցը, Պապին կոնդակն Ազարեան Պատրիարքին և Լեւոն ԺԳ.ի ակնկալութեան գլխովին հակառակ արդիւնք յառաջ բերաւ, գրգռելով և զայրացնելով Հայերն, և առաւել քան երբեք խոտելի ցուցնելով զՀռովմէականութիւն. Պապն ևս, կ'ըսէ Թղթակիցը, ձախող դիրքի մը մէջ ինկաւ, Վեհ. Սուլթանին քրիստոնեայ հպատակաց մէկ մասին կրօնի և խղճի գործերուն միջամտելու տարօրինակ փորձ մ'ընելով ։

Լոնտոնի մեծ լրագրաց ուղղեալ ուրիչ հեռագիրներ եւս Թայմզի Թղթակցութեան պէս կը հաստատեն թէ Լեւոն ԺԳ.ի կոնդակն, ակնկալուած արդիւնքն յառաջ չբերելէ զատ, բոլորովին ներհակ արդիւնք տուած է. Նոյն Թղթակիցք կը հաստատեն նաեւ թէ Բ. Դուռը դժգոհութիւն արտայայտած է Ազարեան Պատրիարքին՝ առանց կայսերական Կառավարութենէն արտօնութիւն առնելու այս տեսակ թուղթ մը Տէրութեան հպատակաց մէջ ծաւալելուն համար ։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հայ արհեստաւորաց միութեան Երդ. տարեդարձի հանդէսը պիտի կատարի, յառաջիկայ երեքշաբթի օր, 30 օգոստոս, ի պարտէզի Ազգային Հիւանդանոցի ։

Այս առթիւ Ամենապատիւ Տ. Խորէն Սրբազան Հայրն նոյն առաւօտուն Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ ի մատրան Ս. Փրկչի ։

Ի Դիմաց Հոգաբրձ. Ազգ. Հիւանդանոցի

Ատենադպիր	Ատենապետ
Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ	ՄԻՔ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Մեր երկուշաբթի աւուր թուով պիտի հրատարակենք Գեր. Գարեգին Եպիսկոպոս Սրուանձտեանցի մէկ Գրութիւնը պապական կոնդակին առթիւ ։

Իսկ մեր երեքշաբթի աւուր թերթին մէջ Հայրենիքէն պիտի արտատպենք Մուրատեանց Գեր. Մելքիսեդեկ Սրբազանի Պատասխանը Լեւոն ԺԳ. Պապի կոնդակին ։

Ինչպէս երեւցաւ լրագրոյս մէջ հրատարակեալ յատուկ Ազդարարութենէ մը, Գատը-գիւղի Արամեան երկսեռ վարժարանը կը վերաբացուի յառաջիկայ երկուշաբթի եւ դասախօսութիւնք կ'սկսին հինգշաբթի 1/13 սեպտեմբեր ։

Յիշեալ վարժարանն, որ մայրաքաղաքիս թաղային առաջնակարգ վարժարանաց ամենէն աւելի բարեկարգներէն մին է և ընտիր դաստիարակութիւն մը կուտայ երկու սեռէ բազմաթիւ հայ մանկտեաց, արժանի է թաղեցւոց կողմէ ամեն կերպ քաջալերութիւն գտնելու ։ Ուսուցչական ընտիր խումբ մը կը դասախօսէ անդ եւ ներկայ շրջանին համար աւելցուած է նաեւ մնայուն ճարտար դերձակուհի մը կարի և ձեւի դասախօսութեանց համար ։ Ներքին հսկողութիւնն յանձնուած է մասնաւոր տնօրէնի մը, Հոգաբարձութեան կողմէ կարգեալ ։ Վարժարանը, բաղդատաբար թաղային ուրիշ վարժարանաց, կարեւոր պիւտճէ մը ունի, և կը մատակարարուի յոյժ լաւ կերպով ։

Արամեան վարժարանի Հոգաբարձութիւնը կը կազմեն՝ Աւետիս էֆ. Նորատունկեան, Ատենապետ, Յովակիմ էֆ. Յովակիմեան, Ատենադպիր, Տր. Յակոբեան էֆ. Կիւլպէնկ էֆ. Կիւլպէնկեան և Յովհաննէս էֆ. Ս. Կիւլպէնկեան, անդամք ։

Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հրկիզեալ կալուածներէն սրճարանի մը և տան մը վերաշինութեան համար Խաս-գիւղի Թուղլայի գործարանատէրերէն տասն-հինգ բարեսէր անձինք ազգասիրաբար 33,500 հատ թուղլա նուիրած լինելով, յիշեալ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը նամակաւ մը կը խնդրէ մեզմէ իւր խորին շնորհակալիքն հրապարակաւ յիշեալ նուիրատուներու յայտնել, և կը փութայ ազդարարել այս առթիւ թէ՝ վաղը, կիւրակէ 28 օգոստոս, Գեր. Գրիգորիս եպիսկոպոս Ալէաթճեան հրաւիրեալ է յատկապէս Պատարագ մատուցանել վասն հոգւոց ննջեցելոց յիշեալ նուիրատու ազգայնոց ։

Սոխակի այս աւուր թիւը կը պարունակէ. «Առաջին.—Անկախութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ թէ ո՞րն է ճշմարիտ եկեղեցին ։ Բարոյական.—Ամուսնութիւն ։ Հիմնարկէ՛ք վերաշինութեան Ազգ. Հիւանդանոցի.—Գթութիւն ։»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Սէլամլըքի արարողութիւնը սովորական շքով տեղի ունեցաւ երէկ Երթօղրուլ մզկիթին մէջ. Վեհ. Սուլթանն հանդիսաւոր կերպիւ այդ մզկիթը գնաց և միջօրէի աղօթքը կատարելէ յետոյ երկձի կառքի մը մէջ բազմած, զոր Իւր ձեռօք կը վարէր, Եըլտըզի պալատը վերադարձաւ ։

Ճեպը Հիւմայունի պաշտօնատան մէջ կը գտնուէին ընդծովեայ հեռագրաց ընկերութեան նախագահ Պ. Ճոն Բենտէր, Ուէսդմինսդրի երեցը Սըր Ճոն Էլըրդ, Անգլիոյ գաղթային նախարարութեան մնայուն քարտուղար Սըր Ռոպերդ Հէրպերդ, անգլիական դեսպանատան առաջին քարտուղար Պ. Ֆան, Թայմզի Կ. Պոլսոյ Թղթակից Պ. Կառաչինօ և այլ օտարազգի զբօսաշրջիկք, որք հանդէսը դիտելու եկած էին ։

ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ

Այսօր, իսլամական 1306 թուականի տարեգլխուն առթիւ, բոլոր Նախարարք և կրօնական, քաղաքային ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարք կայս. պալատ կ'երթան իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցանելու յոտս կայսերական գահոյից ։

ԱՍԻԱԿԱՆ ԵՐԿԹՈՒՂԻՔ

Կը ծանուցուի թէ Վսեմ. Յակոբ փաշա, որ հրաժարական տուած էր ասիական երկաթուղեաց շինութեան ծրագրոյ քննութեամբ զբաղելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովոյն անդամակցութենէն, յօժարեր է ընդունիլ այդ պաշտօնն. Հետեւաբար անհիմն կ'ըլլայ այն զրոյց թէ մաքսային վերատեսուչ Էտհէմ էֆէնտի Ն. Վսեմութեան պիտի յաջորդէր յիշեալ յանձնաժողովոյն մէջ որ հաւանաբար իւր առաջին նիստը պիտի ընէ այսօր ։

ԺԱՄԱՆՈՒՄՆՔ

Շքոտրայի Նախորդ կուսակալ և հրամանատար Թահիր փաշա (եղբայր ոստիկանութեան Վսեմ. Նախարարին և Բերայի Վսեմ. կառավարչին) երէկ առաւօտ մայրաքաղաքս հասաւ և ուղղակի կայս. պալատ գնաց. Թահիր փաշա յօդացաւէ կը տառապի ։

⁂

Նոյնպէս երէկ մայրաքաղաքս վերադարձաւ աւստրիական դեսպան Պարոն Գալիչէ, ընկերակցութեամբ իւր կնոջ ու որդւոյն. Դեսպանատան պաշտօնեայք և Լոյտի գործակալ Պ. Ֆօռնի Ն. Վսեմութեան ընդ առաջ գնացին դեսպանատան պտղակ [illegible] շոգենաւով և ուղղակի Պէօյիւքտէրէի ամառանոցն առաջնորդեցին զՊ. և Տիկին Գալիչէ ։

ՖԵՐՏԻՆԱՆՏ ԻՇԽԱՆ

Սոֆիայէն առնուած վերջին լրոց նայելով, Ֆերտինանտ իշխանը կը պատրաստուի եղեր Շումլա և Վառնա այցելել ուր պիտի մնայ ժամանակ մը. Իշխանին այս անակնկալ ուղեւորութիւնը կը վերագրուի այն ծանր դժգոհութեանց զորս բանակին սպայից ոմանց աստիճանի բարձրացումն յարուցած է ։

Բէնդրոֆ հազարապետին տեղակալ-գնդապետ անուանման վրայ, Բանիձա, Բարրիէոֆ, Սավոֆ հազարապետք և ուրիշ մի քանի զինուորական սպայք հրաժարական տուած էին որ չէր ընդունուած. Պատերազմական Նախարար Մուդբուրոֆ գնդապետն՝ ադոնց հրաժարականներն ետ առնել տալու համար, նախարարաց խորհրդոյն մէջ առաջարկած էր տեղակալ-գնդապետի աստիճանի բարձրացունել զանոնք. Սակայն Պ. Ստամպուլոֆի ընդդիմութեան վրայ խնդիրն առկախ կը մնայ ։

Ահա այս խնդրոյն մէջ չմիջամտելու համար է որ իշխանը խոհեմութիւն համարեր է հեռանալ վասն զի նախարարական նոր անհամաձայնութիւններ ծագած են այս պատճառաւ և պուլկար սպայից դասուն մէջ բուռն յուզում մը յառաջ եկած է ։

«ՖԻԿԱՐՕ»

Ֆիկարօի սեպտեմբեր 1ի թուոյն ի Թուրքիա մուտքն արգիլուելէն յետոյ տրուած բարձրագոյն հրամանի մը համեմատ, այդ բարիզեան լրագրոյ մուտքը բոլորովին արգիլուեցաւ ։

([illegible])

ԱՐԵՒ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Պուլկար կառավարութիւնը խնդրած է Արեւելեան երկաթուղեաց ընկերութեան Տնօրէնութենէն՝ իւր պաշտօնէից մին Սոֆիա ղրկել որպէս զի պուլկարական երկաթուղեաց վարչութեան հետ համաձայնութիւն մը գոյացնէ որուն համեմատ կարելի լինի Սիրքէճիի կայարանէն տոմսեր գնել մինչև սերպիական սահմանագլուխն ուղեւորելու համար ։ Այս տնօրինութեամբ, որուն պէտքն զգալի է, վերջ պիտի տրուին ուղեւորաց գանգատներուն, որք առ այժմ մինչեւ Պէլովայի համար կրնան տոմսակ ստանալ ի Սիրքէճի և յիշեալ կայարանն հասնելնուն նոր տոմսակ կը գնեն իրենց ճամբորդութիւնը շարունակելու համար. Արեւ. երկաթուղեաց Կ. Պոլսոյ Տնօրէնութիւնն արտօնեալ չլինելով այսպիսի նախաձեռնութիւն մը ստանձնել, խնդիրը Բարիզու վարչութեան հաղորդած է ։

ԵՐԵԿԻ ՀՐԴԵՀԸ

Երէկ ժամը 4ին հրդեհ ծագելով ի Վանիքէօյ, ծովեզերեայ վեց հոյակապ տուներ այրեցան ։

Հրդեհն սկսաւ կայս. պալատան Նախկին առաջին քարտուղար վախճանեալ Մուսթաֆա փաշայի ապարանքէն. Ի սկզբան թէեւ մեծ ջանքեր եղան վտանգին առաջքն առնլու համար, սակայն մէկ կողմէն հովուն սաստկութիւնը և միւս կողմէ ջրհաններու բացակայութիւնը, որք շատ ուշ հասան Պոլսէն, աւերիչ տարրին ծաւալման տեղի տուին. Մուսթաֆա փաշայի ապարանքն որ վաթսուն սենեակներէ կը բաղկանար, բոլորովին մոխիր դարձաւ, ինչպէս նաեւ նոյն կարգին վըրայ գտնուող հինգ ապարանքներ որք կը պատկանէին Պէյլիկճի վախճանեալ Նիհատի պէյի, Մէարիֆի հաշուակալ Մազհար պէյի, Թաղապետութեան Զ. շրջանակի հաշուակալ Մէհմէտ Ալի պէյի և վախճանեալ Հիւսէյին պէյի որդւոյն Ալի պէյի ու սորա քրոջն. Մուսթաֆա փաշայի ապարանքին մէջ կը բնակէր իւր որդին՝ հեծելազօրաց միրլիվա Օսման փաշա. Հրդեհի միջոցին բազում կարասիներ այրեցան, մանաւանդ Հիւսէյին պէյի որդւոյն Ալի պէյի կարասիներն ամբողջովին. Մարդու կորուստ չկայ. միայն սպասուհի մը բոցերուն մէջ մնացած էր, սակայն անմիջական օգնութեանց շնորհիւ կարելի եղաւ ազատել զնա ։

Վեհ. Սուլթանը տեղեկանալով այս արկածն, անմիջապէս Իւր թիկնապահ Ֆուատ փաշան և այլ թիկնապահներ ղրկեց որպէս զի ամեն ջանք չխնայելով կասեցնեն հրդեհի ընթացքը ։

Հրդեհի վայրը փութացած էին ոստիկանութեան Նախարար Քեամիլ պէյ, Սկիւտարի հրամանատար Ֆերիդ Շէվքէդ փաշա, Սկիւտարի կառավարիչ Պահրի փաշա, ոստիկանք, Թաղապետութեան պաշտօնեայք և այլք ։

Հրդեհն, որ ժամ 8½ին մարեցաւ, Մուսթաֆա փաշայի ապարանքին վարի յարկէն սկսած էր. Այս առթիւ թէեւ այլ այլ զրոյցներ կը շրջին, սակայն բուն պատճառը տակաւին ճշդուած չէ, կ'ըսէ Թարիք ։

Մուսթաֆա փաշայի ապարանքին և միւս հրկիզեալ բնակարանաց միջեւ բաւական մեծ անջրպետ մը կայ, ծովեզրին երկայնութեամբ, այնպէս որ եթէ հովին սաստկութենէն կայծեր ցայտած չլինէին, հրդեհը պիտի կեդրոնանար միակ շէնքի մը հրկիզմամբ և աղէտը նուազ մեծ պիտի լինէր ։

ՁԻԱՐՇԱՒ

Այս չորեքշաբթի օր ձիարշաւ մը կատարուեցաւ Սկիւտար Սէլվի Օվասը անուն տեղը. Բազմաթիւ հեծեալք մասնակցեցան ձիարշաւին. Առաջին մրցանակը շահեցաւ Գատըգիւղցի Եուսուֆ Բէյլէրվանի ձին. Ձիարշաւին ներկայ գտնուեցան տասն հազար հոգիէ աւելի երկսեռ բազմութիւն մը որոց մէջ կը նշմարուէին Վեհ. Սուլթանին փեսայ Մահմուտ փաշա, կայս. թիկնապահ Ֆուատ փաշա, Սկիւտարի կառավարիչ Պահրի փաշա, սպայակոյտի առաջին ճիւղին տնօրէն միրլիվա Ջիհա փաշա և այլ բարձրաստիճան պաշտօնեայք ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆ

Ֆրանսական հիւպատոսարանի դատարանն երէկ վճիռ արձակեց դատի մը մէջ որ կրնայ հետաքրքրել զանոնք որք Եւրոպայէն մասնագէտներ բերել կուտան իրենց առեւտրոց համար. Բերայի դերձակուհեաց գլխաւոր վաճառատան մը տէրը Բարիզէն յատկապէս կին մը բերել տուած էր շրջազգեստուց պատրաստութեան համար. պայմանագիրը կը տրամադրէր որ այս վերջինն, յիշեալ վաճառատունէն բաժնուելէն յետոյ, ամբողջ երկու տարի չպիտի կարենայ խանութ բանալ մայրաքաղաքիս մէջ և իւր արհեստով պարապիլ. Արդ յիշեալ գործաւորուհին, որոյ պայմանագրոյ պայմանաժամը լրացած էր, փաստաբանի մը խորհուրդ հարցուց այդ յօդուածին օրինաւորութեան վրայ և ժխտական պատասխան ստանալով, Բերայի մեծ փողոցը տան մը վերի յարկը վարձեց և անդ հաստատուեցաւ իբր դերձակուհի. Ասոր վրայ իւր նախկին տէրը ֆրանսական հիւպատոսարանին առջեւ դատի կոչեց զինքը ։

Դատարանն, իւր վճռագրոյն մէջ զոր տուաւ երէկ, կ'եզրակացնէ թէ պայմանագրի այդ յօդուածն օրինաւոր է և թէ Բարիզէն եկող դերձակուհւոյն մրցումը կրնայ վնասաբեր լինել իւր նախկին տիրոջ որուն յաճախորդաց հետ յարաբերութիւն հաստատած էր, երբ անոր ծառայութեան մէջ կը գտնուէր. հետեւաբար դատարանը դատապարտեց Բարիզցի դերձակուհին 800 ֆրանք վնասուց հատուցման և խանութը փակելու, միանգամայն օրական 10 ֆրանք վճարելու իւր նախկին տիրոջ, ցորչափ յապաղէ իւր խանութի փակումն ։

Երէկ առաւօտ Դրիէստի շոգենաւով մայրաքաղաքս հասան երկու երեւելի գերմանացիներ որք Աթէնք այցելելէ յետոյ Կ. Պոլիս եկած են զբօսական պտոյտ մ'ընելու ։ Ուղեւորաց մին է գերմանական խորհրդարանի անդամներէն Տր. Համմախէր, և միւսը՝ Տր. Քիւսմալ, նախկին ուսուցիչ բժշկական [illegible] ի Ստրազպուրկ. Այս վերջինը թողած է այժմ իւր պաշտօնը և հանգիստ կը վարէ իւր հողերուն մէջ, Հայդէլպէրկի մօտ. Տր. Քիւսմալ հիւր եղած է Տր. Միւհլիքի ։

—Կրէտէի ընդհանուր ժողովոյ կողմէ տրուած որոշման մը համաձայն՝ օսմանեան գիտական ընկերութիւն մը կազմուեր է Հանեայի մէջ. Կղզւոյն լրագիրք կը քննադատեն այդ ընկերութեան անդամոց ոմանց ընտրութիւնն, առարկելով թէ պահանջուած հմտութիւնը չունին. Մէհմէտ Արիֆ և Ճէվտէդ էֆէնտիները միայն բացառութիւն կը կազմեն եղեր ։

—Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Պէլլօվայի աւազակաց խմբէն չորս հոգի ձերբակալուեր են ի Սամաքօֆ ։

—Տրապիզոնի Յունաց նորընտիր մետրապոլիտ Տ. Վաֆիտէս իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ ։

—Ժամանակէ մը հետէ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուի Մասուայի չահապ Պ. Բէստալոցցի, իտալացի ասպետն, որ երկու շաբաթէն իւր պաշտօնատեղին պիտի վերադառնայ ։

—Մայրաքաղաքիս իտալական հիւանդանոցի երկրորդ բժիշկ անուանուած է Տր. Սիլվէստրի, որ երկար ժամանակէ հետէ հաստատուած է աստ ։

—Քասանտիոյ յոյն մետրապոլիտ Տ. Դիոնէսիոս, որ Ֆէնէրի Սինոդին անդամ ընտրուած է, նախընթաց օր մայրաքաղաքս եկաւ և ուղղակի Մաքրիգիւղ, Տ. Դիոնէսիոս Պատրիարքին բնակարանը գնաց ։

ՏՕՔԹՈՐ Ի. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ, վկայեալ կայս. բժշկական վարժարանէն, իւր բնակութիւնն հաստատած լինելով ի Մաքրիգիւղ, Զէյթինլիք Թաղը, հացագործ Թոմայի տունն, ամեն օր հիւանդներ կ'ընդունի անդ. իսկ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ժամ 5էն 9, ձրիաբար կը դարմանէ իրեն դիմող հիւանդները ։

ՏՐ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ կը դարմանէ մասնաւորապէս ներքին, ջղային և կուրծքի հիւանդութիւններ. Նոյնպէս մորթային և կանանց վերաբերեալ պէս պէս հիւանդութիւններ ։ 1—10

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ, 7 սեպտ.

Վերջերս շարժման մէջ դրուած մարտանաւերը կը վերադառնան ի Թուլոն ։

Բոլորովին սուտ է այն զրոյցը թէ քօլերայի դէպքեր պատահեր են Բոնիի ամրոցը ։

Մադրիտ, 7 սեպտ.

Սոսկալի Թայֆուն մը աւերեր է զՀավանա ։ Բազմաթիւ տուներ քանդուեր են. Սպանիական Լէալթատ Թնդանօթակիրն և ուրիշ քանի մը նաւեր ընկղմեր են. Զոհերը բազմաթիւ են ։

Աթէնք, 7 սեպտ.

Ներքին գործոց Նախարար Պ. Լոմպարտոս մեռաւ այսօր. իւր յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Տէրութեան ծախիւք ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 27 օգոստոս

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Ի. Աէրի		16 23
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	16 23
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	16 21
Բարձրագոյն գին	»	16 21
Նուազագոյն »	»	16 21
Կէս օրին	»	16 21

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 7 Սեպտեմբեր ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	98 5/8
Օսմ. » Աէրի Դ. բացուեցաւ	15 1/8
» » » գոցուեցաւ	15 1/16
» » » Ա.	24 3/4
» » » Բ.	15 3/8
» » » Գ.	14 7/8
Օթօման 1871	86 3/4
Փոխառութիւն 1877	97 1/2
Պանք Օթօման	11 3/8
Ռուսական փոխառ. 1873	98 5/8
Եգիպտական միացեալ (ունիֆիէ)	85 1/4
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	105
Տայրա Սանիէ	80 1/4
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօթշիլտ)	102
Հունգարական պարտաթուղթ 4 %	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 574

Վիէննա, 7 Սեպտեմբեր ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	122 15
Օսմանեան երկաթուղի	20 30

Բարիզ, 7 Սեպտեմբեր ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	105 92 1/2
» » 3 %	84 35
Օսմանեան քօնսօլիտէ Աէրի Դ. բացուեցաւ	15 27 1/2
» » » գոցուեցաւ	15 25
» » » Բ.	— —
» » » Գ.	15 10
Օսմանեան երկաթուղի	42
» Րէժի բաժնեթուղթք	505
Պանք Օթօման	540

Գրէտի Լիոնէ	627 50
» Ֆօնսիէ	1372 50
Բաժնեառն Լիոնի	1305
Սուէզի Ջրանցք	2245
Ռուսական 5 % 1877 ի	102 1/2
Իտալական Ռանթ	97 85
Սպանիական (արտաքին)	75 3/8
Եգիպտական միացեալ	434 37 1/2
Բրիօրիթէ Թիւրք	425
Հելլենական 5 %	398 75
Չեք Լոնտրայի վրայ	25 42

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈՅԱՃԸ-ԳԻՒՂ, 26 օգոստոս

ԹԱԳՈՒՀԻՆ ՄԱՐԳԱՐԻՏԱ
Ի Ս. ՂԱԶԱՐ

Անցեալ 1881 թուին մէջ Ֆէթֆանճեան Վենետիկէն գրած թղթակցութեամբ մը, կ'ուրուագրէր Մխիթարեանց վանքի պատկերն ու կը հաղորդէր Իտալիոյ Թագուհիին մէկ այցելութիւնն, հին, ի Ս. Ղազար։ Կարդալով այդ նամակն ընթերցողն ինքնին կը հարցնէր. «Ի՞նչ նորութիւն է այս. ահա՛ Թագուհի մը կ'այցելէ իր հողին մէջ հայ վանք մը մինչդեռ իտալական վանքերը գրեթէ ջնջուած են, կը գրէ անդ այնքան գեղեցիկ վկայութիւն մը որ ինչքան վանքինն է այնքան ալ ազգին կը պատկանի, եւ մենք այս մասին բան մը չենք իմացած, կարելի է՞ այս։»

Այս հարցումն աւելի ընդարձակելով կ'ըսենք. — Ո՛չ առաջին անգամն է որ Թագուհին Մարգարիտա կ'այցելէ հայոց վանքն ի Վենետիկ, եւ ո՛չ ալ միակ թագապսակ գլուխն է որ անդ երեւցած է. Կայսրեր եւ Թագուհիներ, գիտնագէտներ ու գրագէտներ, լորտեր ու վաճառականներ, ամէն եւրոպացի ու ամերիկացի որ կ'երթայ ի Վենետիկ կը դիմէ նաեւ ի Ս. Ղազար ուստի չմեկնիր առանց սքանչացման. եւ սակայն մենք ոչինչ գիտենք։ Մխիթարեանք ունի՞ն իրաւունք այդ վկայութիւններն իրենց պահել եւ ազգին ոչինչ հաղորդել այն կարծիքներու մասին զոր օտարականն ունի հայ վանքի մը նկատմամբ։

Մօտ երկու դար է Մխիթարեանց վանքը մեր պատմութեան մասերէն մին է. Ս. Ղազար կրօնական հաստատութիւն մը չէ մեզ համար այլ գրական մենաստան մը. Այդ մենաստանն Եւրոպայի մէջ թանգարան է մեր անցեալ փառքին, մեր վաղեմի քաղաքակրթութեան եւ կենդանի վկայ մը մեր ժամանակակից մտաւոր ընդունակութեանն ու զարգացման։ Օտարազգին որ ո՛չ դպրոցին մէջ առիթ ունեցած է մեր անունը լսելու, ո՛չ աշխարհի մէջ իր ականջները խլացած են մեր աղմուկներն ու չառաչիններէն, գաղափար չունի մեր վրայ, եւ սակայն երբ դուրս կ'ելլէ այդ հայկական Հանգիստարանէն, այլ եւս յարգանք կը տածէ այն ժողովրդին համար որ, մայրի հնգհազարամեայ, փոխանակ, ինչպէս որ կը պահանջէ բնութիւնը, մեռնելու եւ փտելու, կենդանութեան խիւսը կը կրէ իր կողերքներուն մէջ եւ արհամարհելով ամէն ձմեռ ու ամէն կացին, կը վերածի ու կը վերընձիւղի։

Եւրոպայի մէջ Մխիթարեանք ո՛չ Մխիթարեան են, ո՛չ հռոմէադաւան, այլ Հայ են. այսպէս գիտէ օտարն, այսպէս գիտենք նաեւ մենք։ Ինչ կրօնքի ալ պատկանի հայը, կամ թէ ինչ կրօնքի ալ չպատկանի, անկարելի է որ իր սիրտը չունենայ ուրախութեան տրոփումներ ի տես այդ հայրենի մանրանկարին — բայց ո՛րքան գեղեցկացեալ։— Հոն պարտիզին մէկ անկիւնը Տասլեան լիճն է, որուն երկրաչափն Ալիշան կը կոչուի. անդին սիրուն, ծիծաղկոտ պճնազարդիկ խուց մը — աղուական տիկնոջ մը առանձնոցը լինելու շնորհօք զարդարուած — պահարան է հազար ամաց յիշատակարանն եղող մեր ձեռագիրներուն. — մէկ կողմ հնութիւններու ու նորութիւններու թանգարան, ուրիշ կողմ մամուլն որ երէկ Սիսուանը տուաւ մեզ, վաղն Արարատը պիտի տայ. եւ պատերէն հին հայոց դէմքերն, այդ խոժոռ երեսներն ու խոշոր գլուխներն որք տուին մեզ Հայկազեան բառգիրքը, եւ մեր հին մատենագրութիւնն աւերակներէ հանելով նոր մատենագրութեան, նոր գաղափարներու ճանապարհն հարթեցին։

——

Եւ այդ մենաստանէն որուն շուրջը

Մշտախաղապատ թափառին հազարք ամաց

պէտք էր որ խոյս տային ամէն անոնք որք միայն ուրախանալու, հրճուելու համար ստեղծուած կը համարուին։ Այդ մենաստանը ընկղմած ծովուն մէջ, օթեւան լռութեան, խաղաղութեան ու աշխատութեան, որ պէտք էր մելամաղձոտ ոգիներու, թախծութեամբ լի Աստուածներու միայն սիրելի ըլլալ, ի՞նչու այդքան հրապուրիչ է այն շընորհաշուք կնոջ, այն նրբազգած հոգւոյն, այն գթած սրտին ու բարձր մտքին որ կը կոչուի Մարգարիտա, Թագուհի Իտալիոյ, որ ամէն անգամ երբ կ'այցելէ ի Ս. Ղազար ու կ'երթայ հանգչիլ այն քառանկեան մէջ զոր ծառերն ու դալարիք կը քօղարկեն,

—Ի՞նչ սիրուն վայր, կ'ըսէ, ի՞նչպէս ամէն ինչ հոս կը ծիծաղի ու կը ժպտի, որպիսի՛ զուարթութիւն կը տիրէ, չեմ ուզեր աստ բաժնուիլ։

Եւ Թագուհին կը հանգչի այդ դալարեայ հովանոցին ներքեւ եւ աչքերուն հետ կը պարարէ նաեւ սիրտը բնութեան հոգեզմայլ երեւոյթներովը։ Մեծ ոգիներն ու տաղանդները բնութեան սիրահարներ են. անոր հմայից հանդէպ իրենց միտքը նոր թեւեր կ'առնէ եւ իրենց սիրտը կ'ողողի անճառելի խանդաղատանքով. Այդ հանդարտ մեղմընթաց ծովն որ կարծես անմեղաբար կը նիրհէ, այդ երկինքն որուն նմանը, իրիկնադէմին, ոչ ուրեք հանդիպած են աշխարհաշրջիկներն, այդ Լիտոն որ իր կանաչներով ամրան տխրութիւնը կը բուրէ, Ս. Ղազարը, արեւելեան մելամաղձութեան ոգին, եւ հեռուէն, շատ հեռուէն, հանդարտ օդով, կէս մարած զողանջը Ս. Մարկոսի զանգակներուն, տխրանուագ, քաղցրախօսիկ, այդ ամէնը սրտայոյզ ու մտայոյզ կը թողու Թագուհին որ այդ պահուն լոկ Մարգարիտա է, կին եւ ոչ դշխոյ տիկին։

Այդ «Քառանկիւնի»ին մէջ Թագուհին կը նստի բաւական երկար ատեն, իր քովն են Աբբայ Հայրն ու մի քանի երեւելի վարդապետներ։ Եթէ անոնց մէջ չգտնուի Հ. Աբրահամ Ճարեան, Թագուհին չմոռնար զնա հարցնել եւ փնտռել։

Անոնք որ բաւական տեղեկութիւն ունին Եւրոպիոյ նշանաւոր անձերու մտաւոր ընդունակութեան չափին, գիտեն թէ Մարգարիտա Թագուհին Իտալիոյ ամէնէն աւելի գեղեցիկ տաղանդներէն մին կը համարուի. բայց նորութիւն մ'է անշուշտ իմանալ թէ Տիկին Մարգարիտա ոչ միայն բանաստեղծութեան, գեղարուեստից սիրող մ'է, այլ աստուածաբանութիւնն ու եկեղեցական պատմութիւնը իրենց ամէն մթապատ առանձնութիւններովը ընտանի են նմա իբր երէկուան պատմութիւնն։ Մխիթարեանք, երբ Թագուհին կը խօսակցի իրենց հետ այս նիւթոց վրայ, կը կարծեն աստուածաբանուհի մը—եթէ ոչ աստուածուհի մը—տեսնել։

Այդ քաղցր—կամ այսպէս համարուած—խօսակցութիւնները կը պարարուին քաղցրեղէններով։ Վանքի մառանին մէջ միշտ պատրաստ ունի հայկական վարդի անոյշն ու պոլսական ռահաթ լօգումն, լաւագոյն տեսակէն—Հ. Ճարեան եւ Հ. Ջախջախեան երբեք գէշ տեսակէն չեն ուտեր, — կը հրամցնեն Թագուհիին որ իրաւցնէ շատ ախորժելով կը ճաշակէ։

Օր մը երբ Սիսուանի տպագրութիւնն սկսուած էր առաջին թերթերը ցոյց կը տրուին Թագուհիին, որ կ'սքանչանայ ատոր վրայ եւ կը փափաքի հեղինակը տեսնել։ Աբբայ Հօր հրամանաւ երիտասարդ վարդապետները կերթան Հ. Ալիշանը փնտռելու. «Թագուհին կը փափաքի զքեզ տեսնել, Աբբայ Հայրն ըսաւ որ հրամայեցէք ներկայանալ։»

Բայց Հ. Ալիշան, այդ զգայնիկ ծաղիկն, ամօթահար կը մնայ երբ իրեն համար գոհունակութեան ակնարկ մը իր աչքին հանդիպի։ Թագուհիի մը ներկայանա՞լ, գովեստներ լսե՞լ, այդ հնար չէ. անմիջապէս գըլխարկը կ'առնէ, կը նստի նաւակ եւ կը փախչի քաղաք։ Թագուհին պատասխան կ'ընդունի թէ Սիսուանի հեղինակն արդէն հոս չէր։

Սակայն ուրիշ անգամ մը կարելի կ'ըլլայ ձեռք դնել Հ. Ալիշանի վրայ եւ ներկայացնել զնա Թագուհիին։ Տիկին Մարգարիտա իր սքանչացումը կը յայտնէ Հ. Ալիշանի որ կարմրած կը յայտարարէ թէ ինք բան մը չէ ըրած, ասդիէն անդիէն ժողվեր բերեր է «Ho fatto come un catto» կատուի մը պէս ըրած եմ, կը պատասխանէ։ Հ. Ալիշան իր բարձր ու աննման տաղանդովն աննման համեստութիւն ունի, ինչպէս ճշմարիտ բարձր տաղանդները կատարելապէս համեստ են։ — Ակնարկութիւն չկարծէք մեր ուռուցիկ օդապարիկներուն։—

——

Իտալիոյ Թագուհին առաջին անգամ այցելեց Մխիթարեանց վանքը 1869 թուականին։ Անոնք որ այդ թուականին աշակերտ էին Ռափայէլեան վարժարանը, չեն մոռնար երբէք այն ուրախութեան ժամերը զոր վայելեց Վենետիկ երբ իշխանն Ումպէրթօ ամուսնանալով Սավոյայի իշխանուհի գեղանի Մարգարիտայի հետ եկաւ ի Վենետիկ։ Իր հրճուանաց ժամերուն մէջ դեռատի իշխանուհին չմոռցաւ Հայոց վանքն եւ առաջին անգամ ըլլալով այցելեց անդ։ Հոն գորովոյ զգացում ունեցաւ այն փոքրիկ տղաքներուն համար, 10-12 տարեկան, որք սեւ փիլոններու մէջ պատատուած, գերծած գլուխներն կախ, հօրէ մօրէ զրկուած, կը վարժին մոռնալ հօր ու մօր, եղբօր ու քրոջ յիշատակ ու սէր։ Երբ կը վայելեմք Մխիթարեանց աշխատութիւնները, գիտե՞նք թէ ինչպէս ամեն փափուկ զգացումներն անոնց սրտերուն մէջ պէտք եղած է խամրեցնել։ Իշխանուհին գթած սրտով կը չոյէ այդ անմեղ սեւ գառնուկներն, որք առաջին անգամ ըլլալով — անշուշտ վերջին (ի տես ամենեցուն) — կանացի փայփայման հրճուանքը կ'զգան։

Այդ առաջին այցելութեան տպաւորութիւնը շատ քաղցր եղած է իշխանուհիին վրայ եւ այնուհետեւ երբեք չէ մոռցած վանքը։ Երբ Թագուհի եղաւ, առաջին անգամ մեծաշուք փառքով այցելեց անդ, զօրապետներէ, պաշտօնեայ տիկիններէ շրջապատեալ. արքայական շուքի այս առաջին պարտականութիւնը հատուցանելէ յետոյ, Թագուհին եղաւ դարձեալ պարզ կին մը։

Երբ վանք պիտի երթայ Թագուհին նախապէս կ'իմացնէ եւ որոշեալ օրը պատարագի ներկայ կը գտնուի. այդ օրը պատարագը կը մատուցանէ Աբբայ Հայրը — թիւ պատարագ — եւ Թագուհին երկիւղած ծնրադիր ունկն կը մատուցանէ։

Միշտ պարզ հագուած, սեւ լաչակ մը գլխուն ու երեսին ծածկոյթ, այսպէս կուգայ Թագուհին վանքը սրբութեան խորանին առաջ ծնրադրելու համար։ Ո՛րքան տարբեր այդ Թագուհին մեր հանըմներէն որք առանց փետրազարդելու իրենց գլուխները, առանց երփներանգ արդուզարդերու, տաճարի դռնէն ներս մտնել ազնուականութեան (°) պակասութիւն կը համարին։

Իրիկուն մը, Վերափոխման նաւակատիքի ժամերգութեան ամենէն սրտաշարժ եւ խորհրդաւոր միջոցին, Լոյս զուարթի ատեն աղմուկ մը կը բարձրանայ մինչեւ ի խորանը. կին մը եկած է, եւ տաճարին մէկ անկիւնը, վարդապետներուն, տղոց, ժողովուրդին յատկացեալ աղօթարաններէ միոյն վրայ ծնրադիր մտածութեան մէջ կ'աղօթէ. Թագուհին է, Թագուհին է, կը լսուի ամենուստ, եւ անմիջապէս վարդապետները երթալով անոր մօտ կը հրաւիրեն կը տանին Աբբայ Հօր յատկացեալ աղօթարանին մօտ։

Այդ մութ տաճարը, ասիական դէմքերը, խորհրդաւոր ժամերգութիւնն, հայկական շարականներու վեհութիւնը, կը յուզեն Թագուհին, խորին տպաւորութիւն մը կը ձգեն անոր սրտի վրայ։ Ամէն կին, կ'ըսեն, իր հոգւոյ մէջ կրօնասէր բանաստեղծութեան թել մ'ունի զոր տխրութիւնը շատ զօրաւոր կը թրթռացնէ։

Տխրութեան ժամու մը մէջ այդ տպաւորութեան ներքեւ էր որ օր մը վշտահար Թագուհին կուգար ի Ս. Ղազար կը խնդրէր Աստուածածնայ պատկեր մը եւ երկար ատեն ծնրադիր անոր առջեւ կը մտածէր ու կ'աղօթէր։ Այդ օրը Թագուհին շատ յուզեալ էր. մեղապարտ ձեռք մը փորձած էր դաշոյնի հարուած մը իջեցնել իտալական հայրենեաց Փրկչին զաւկին սիրտը։ Թագուհին չէր կրնար ըմբռնել թէ ինչպէս իտալացի ձեռք մը կրնայ յանդգնիլ այսպիսի ոճիր մը գործելու։ Իր թախծութեան մէջ էր. ո՞վ գիտէ թերեւս կը մտածէ թէ իտալական սուրբերն ալ քիչ շատ պարտական են այդ սպանչին։ Ո՞չ ապաքէն իտալական կղերն իր շահերն անջատ կը նկատէ իտալական հայրենեաց շահերէն, եւ սուրբերն ալ բնական է որ կղերին կ'անսան, իրենց յաճախորդն ան է. Թագուհին կուգար հայ սուրբերու բարեխօսութեամբ Աստուածածնայ պաշտպանութեան յանձնել իր ամուսինը, իր հայրենիքը։

Այդ աւուր ի յիշատակ Թագուհին իրեն սիրելի Աստուածածնին նուիրած է կանթեղ մը որ գեղարուեստական սքանչելի գործ մ'է կ'ըսեն, եւ կարմիր ապակին նուրբ քանդակներու մէջէն կը ձգէ կարմրափայլ աղօտ լոյս մը որ մանաւանդ գիշերուան մըթութեան մէջ խորհրդաւոր տխրութիւն կը սփռէ։

——

Իտալիոյ Թագուհին Մխիթարեանց վանքին համար բարերար հրեշտակ է. քանի որ այդ վեհ ոգին հովանի է վանքին վրայ, Մխիթարեանք կատարեալ անդորրութեան ու ապահովութեան մէջ կարող են աշխատիլ։

Դեռ վերջերս Թագուհին նշանաւոր օգնութիւն մը ըրաւ վանքին. Նախարար Թայեանի կասկածոտ աչքով կը տեսնէր Մխիթարեանց հողային զօրութեան աճումը Վենետկոյ գաւառին մէջ. Իտալիա որ իտալացի վանքերէն խլած էր հողը, գայրոյթով կը տեսնէր թէ օտարազգի վանք մը օրէ օր կը կլորցնէ իր վենետկեան հողագունդը. Նախարարական հրաման մը կ'արգիլէր Մխիթարեանց հող առնուլ, հող ծախել։ Հարուածը բաւական զգալի էր, բայց Մխիթարեանք հանդարտ են, Թագուհին ապրի։ Ամառը Թագուհին ի Վենետիկ է. —Ի՞նչպէս, կ'ըսէ քմծիծաղով մը, այդ ճանճաքէ (քահանայ սեւեր) Նախարարը զձե՞զ ալ կը հարուածէ։

Ի Հռոմ դառնալէն քիչ վերջ Թագուհին կը խօսի Թագաւորին եւ Մխիթարեանք վերստին արտօնութիւն կ'ստանան իրենց հողերը ծախել կամ նոր գնել։

Անցեալ տարի երբ Աբբա Հայրը Պոլսէն վերադարձին գնաց ի Հռոմ քաղաքավարութեան պարտաւորութիւն մը ունէր կատարելու այցելութեան երթալով ի Քուիրինալ արքունի պալատը։ Աբբա Հայրը չուզէր Թագուհին ձանձրացնել եւ կերթայ իր շնորհակալութիւնները յայտնել կոմս Մոնիէռի արքունի տան հազարապետի միջոցաւ։

—Չէ՞ք ուզեր ներկայանալ Թագուհիին, կ'ըսէ կոմսը։

—Բայց չեմ ուզեր ձանձրոյթ պատճառել։

—Ո՛չ ո՛չ, կ'ըսէ կոմսն, եւ անմիջապէս կը բանայ իրենց նստած սենեկի մէկ դուռը, եւ Կիւրեղեան Աբբա Հայր ինքզինք կը գտնէ հանդէպ Թագուհիին որ սիրալիր ընդունելութեամբ կը պատուէ զնա։

——

Քուիրինալի այդ գեղածիծաղ դէմքին հանդէպ, հրճուինք. Այն պահուն երբ Վատիկանի պատուհաններէն երկաթացեալ ձեռք մը իբր նոր Նաբուգոդոնոսոր մեզ մատնանիշ կ'ընէ գեհենը, եթէ «Պատկերին իմոյ երկիր ոչ պագանէք» գոչելով, անդիէն Քուիրինալէն իբր բարերար հրեշտակ այդ Թագուհին իր զուարար թեւերով զուարթութիւն կը պատճառէ մեզ ու կ'ըսէ. «Մի՛ ատէք, ո՛վ արեւելքի ժողովուրդներ, գեղեցիկն Իտալիա, մոռցէք Պապն, յիշեցէք Թագուհին ու սիրեցէք Իտալիան։»

ՀՐԱՋԴԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Յովհաննէս էֆէնտի Սեթեան կը հրատարակէ իր բանաստեղծութեանց երկրորդ հատորը, ՅՈՒԶՄԱՆ ԺԱՄԵՐ։

Ամեն անգամ որ քերթուած մը կը տեսնենք հրատարակուած, ամեն անգամ որ բանաստեղծութեանց գիրք մը ի լոյս կ'ելնէ, գոհունակութեան զգացում մը պէտք է ունենանք. Բանաստեղծութեան ազդեցութիւնը գրականութեան զարգացման վրայ, անչափ ու անսահման է. Գրեթէ ամեն լեզուներ իրենց վերջնական ձեւն ու կատարելագործութիւնն ստացած են բանաստեղծութեան ձեռամբ. Հոմեր իր Իլիականով հոգի ու կենդանութիւն տուաւ հելլենական հին բարբառոյն, Տանդէ ծնողն եղած է իտալական արդի լեզուին։ Ասկից զատ, ամենէն նոր եւ ամենէն ինքնատիպ գաղափարները բանաստեղծութեան մէջ կուգան ի յայտ. յանգն,—արդէն յիշուած բառախաղ մը գործածելով,— անսպառ հանք մ'է գաղափարներու. միմեանց ճարտարապէս պատշաճեալ յանգեր գտնելու համար, գրողն յաճախ կը բռնադատէ երեւակայութիւնն, եւ այսպէս իրարու կը շղթայուին գեղեցկագոյն տողեր որք պահ մ'առաջ թաղուած կը մնային ուղեղին ալուց մէջ. Այս տեսակէտով, արհամարհանք չունենանք երբեք բանաստեղծութեան համար. մեր լեզուին զարգացման ու գրականութեան ճոխացման հզօրագոյն միջոցն է նա։

Սեթեան Յովհաննէս էֆէնտին նոր բանաստեղծ մը չէ. տարիներէ ի վեր կ'ունկնդրենք իր սրտին թրթիռներուն ու հոգւոյն գաշնակութեանցն։ ՅՈՒԶՄԱՆ ԺԱՄԵՐն իր երկրորդ մատեանն է զոր կ'ընծայէ փափուկ հոգւոց ի ճաշակ։ Սրտին կ'ազդէ նա, որովհետեւ իր քերթուածները սրտէն կը բղխին։

Յուզման ժամե՛ր. քերթուածներու համար դժուար է գտնել աւելի գեղեցիկ ու աւելի յարմար տիտղոս մը. Այդ վերնագիրը կարող կը լինի ցոյց տալ անոնց, որ յուլաբար աչքէ կ'անցունեն այս կամ այն էջը եւ անտարբերութեամբ կ'անցնին յաջորդին, թէ այդ տողերն ինչ արժած են հեղինակին, երբ նա ամեն զգայութիւններն ամփոփած, ի խնդիր լաւագոյն ձեւին զոր կարելի է տալ միտքը պաշարող գաղափարաց, սրտին տագնապալից զգացմանց տենդէն ըմբռնեալ, երեւակայութիւնը թափառուն եթերային բարձրութեանց մէջ, թղթին վրայ կը նետէ հետզհետէ տողերը, նայուածքն երազացնող ու մոլորուն։

Յուզում, այո՛, յուզում շատ կայ Սեթեանի բանաստեղծութեանց մէջ. Բայց ոչ այն յուզումն անողոք, միահեծան, որ սիրտը կը գելու եւ հոգին կը տանջէ. ուժ զառանցանքն է արտայայտութիւնն, եւ ցնորքն է գերագոյն բառն. որ այնպէս կ'ընէ մարդն զի անսահման գրգռութենէ կ'իյնայ անսահման թալկացման մէջ, եւ, իտէականին պատրանքներէն տառապած, խոլական յիմարութեանց կը լինի անձնատուր. Իւր տխրութիւնն յառաջ եկած է պատանեկան անուրջներէն յետոյ կենաց դառն իրականութեան հասկացողութենէն, եւ անզուսպ, անհուն փափաքէ մը՝ հոգւոյն բոլոր զօրութեամբք տակաւին կառչելու այդ անուրջոց որք կը խուսափին։ Այդ տխրութիւնը սարսուռ չազդեր քեզ, այլ մելամաղձութեամբ կը գրաւէ. գիրգ ու անուշակ է այն, նման այն հեշտօրոր խոկմանց յոր կ'ընկղմին տասն եւ վեցամեայ աղջկունք, եւ որ մարդ մտնող արեւուն հուսկ յետին ցոլացմանց տրտմական հմայքն ունի. Իւր մուսայն արիւն չի թքներ, այլ կուլայ եւեթ, եւ իւր արցունքն ալ, հեզիկ հանդարտիկ, գարնանի ցօղին առողջ հրապոյրն ունի. Միտքը դեռ նուաճած չէ սիրտն, որ խանդաղատանքով լեցուն է եւ կը խայտայ ի տես բնութեան գեղեցկութեանց, բոսորաներկ առաւօտուն եւ բոսորաներկ մթնշաղին, հողմածածան ծառոյն եւ քաղցրաւաչ սոխակին. Այն յիսունի չափ քերթուածոց մէջ որք հատորը կը կազմեն, ամենուրեք քիչ քիչ շատ խառնուած կայ բնութիւնն, որուն կը դառնայ միշտ երբ չկարէ հանդուրժել աշխարհային չարեաց եւ աղետից ([illegible]) Մասնաւոր սէր մ'ունի մանաւանդ Սեթեան բնութեան վեհափառ տեսարաններուն, լուռ եւ ամայի ([illegible]) զորս այնքան գեղեցիկ կերպիւ կը բացատրէ ուրիշ տաղի մը մէջ ([illegible] Անցեալ.)

Եւ շրնչէր հողմ ամարան. տատանէին ծառք համախումբ.
Հեւ ի հեւ հեծէր հրնչիւն հողմածածան սաղարթուց։
Երբեմն մասն հատանէր արեգ շաւղին իւր լուսափայլ.
Լուռ էին մարդիկ համբուն, զի հեծութեանց դնէին ունկն
Աղաղակող բընութեան զոր ամբոխէր շունչ մ'երկնային։

Բնութեան համար իւր մեծ սէրն աւելի բացայայտ կ'երեւայ հետեւեալ տողերուն մէջ.

... Զի անիրաւ գըտայ զաշխարհ (Ներէ, Աստուա՛ծ,
Թերեւս այնպէս դու կամեցար), զի այս շինուած
Այնչափ չըքեղ ինձ երեւցաւ եւ կատարեալ,
Այնչափ եղայ դաշնակութեանս սիրահարեալ.
Երկնային լոյս կամարն այնչափ գորովագին
Տեսայ, երբ գիրկս ածէր ծովուն հեզ լեզակին.
Երեկոյներն այնչափ անուշ ինձ թըւեցան,
Այնչափ այգուն սիրեցի շողշողը քըրքըմացան.
Այնչափ վըսեմ էին անտառք, լերինք՝ վսեմ,
Դալարազուարճ անդընդոց խորն անչափ նըսեմ,
Առաւօտուն ձայներն այնչափ հոգեզըւարթ,
Այնչափ քընքուշ ծաղկանց սուրբ ցօղ մարգարտազարդ,
Որ այլ եւս չէի կարող առնուլ ի միտ
Թէ կան մարդիկ որ բընաւին չունին ժըպիտ,
Թէ չարեր կան որ թըշուառաց բնաւ չողորմին,
Եւ յաւիտեան այս են ընթացք մեր աշխարհին։

Այլ Սեթեան յանժամ միայն կը գերազանցէ երբ կը բացատրէ իւր սըրտին վիճակն. երբ կը յայտնէ տագնապներն իւր ամբոխեալ սրտին, «որ մէջ մի բան է անկած՝ զոր կանգնել է դժուարին» (Նիրվանա, — [illegible]), եւ մորմոքն իւր հոգւոյն հմայաթափ. Իւր տաղերուն մեծ մասն առ այս նուիրեալ են. Այլ ամենուն մէջ ամենէն գեղեցիկն է Խնդութիւն եւ Խորհողն. Դուրեանէն ի վեր, —Հայոց մեծագոյն բանաստեղծն, բառին ընդարձակ առմամբ,— գրուած չէ տաղ մը այնքան կատարեալ ամեն տեսակէտով. արուեստ, ներդաշնակութիւն, պարզութիւն եւ անսահման բանաստեղծութիւն կը տիրապետեն անդ. Խնդութիւնն է որ կ'ըսէ առ Խորհողն

Եկ, եւ բանամ քեզ իմ գիրկ.
Քնքուշ է ծոց իմ եւ գիրդ,
Եւ բիւր ժըպիտ ունիմ ես.
Թօթափէ սուգդ. ի՞նչ են կեանք,
Եթէ խինդ եւ զբօսանք
Զը պսակեն յանդ ըզմեզ։

Եկ, զուարթանայ թող հոգիդ.
Անոյշ ծաղկամբք գեղափթիթ
Զոր շուրջ ըզքեւ ես սփռեմ.
Եկ, խնկաւէտ է անձն իմ.
Եկ, փունջերով ողողիմ.
Ա՛լ մի լինիր տխրադէմ։

Վիշտե՞ր ունիս. մոռացիր.
Թող յիշատակք ցան եւ ցիր
Քո կուրծքին մէջ չիջանին.
Խաբուած անո՞ւրջ ունիս դու.
Նորոգ անուրջ կենսատու
Տայ քեզ իմ շունչ ջերմագին

... Այդ բընութեան է ժըպիտ.
Խաղաղ լճին մէջ վըճիտ
Ժպտին ալիք վէտ ի վէտ.
Կոհակք՝ ժըպիտ ովկիանու
Զոր օրինակ իւր առնու
Յաստեղց, ժըպի՛տք արփաւէտ։

Եւ խորհողը կը պատասխանէ.

... Թող զիս, քո ծոց դըրդասուն
Թըւի ինձ դառն հեգնութիւն,
Անիծապարտ՝ քո ծիծաղ.
Այլոց մատո քո համբոյր.
Մի՛ խորհողին լինիր քոյր.
Նա լալ կարէ միայն, աւա՜ղ։

Թող զիս. տրտում է անձն իմ.
Անցորդ Թշուառ, ես անցնիմ
Ընդ այս հովիտ դառնութեան։
Թող զիս, է՛ակ նորատի,
Զի թէ Աստուած իսկ ժըպտի,
Ես տըրտո՛ւմ եմ յաւիտեան։

Դուրեանը չէ՞ք զգար որ գոգցես տրտմահայեաց կը նայի գերեզմանէն, եւ վերջին երկու տողերը բուն վսեմի զգայնութիւնը չե՞ն տար ձեզ. Դիտեցէք մանաւանդ լեզուն, գրուած ինչպէս որ կը խօսինք, այլ այնքան բանաստեղծական. պերճախօս պատասխան մը անոնց որք պարզ աշխարհաբարն անբաւական կը համարին մեծ մտքեր արտայայտելու։

Սեթեան կ'երգէ նաեւ որդիական սէրն ու մայրական գորովը, ու մանաւանդ այն մորմոքը զոր կ'զգայ ի տես բարձրըգլուխ անիրաւութեանց եւ յաղթական նենգութեանց։

Այս ամեն տաղերուն մէջ, ինչ որ Սեթեանի գլխաւոր արժանիքը կը կազմէ, իւր բացատրելու հզօր կարողութիւնն է. Գաղափարներն հեշտութեամբ կը թաւալին զհետ միմեանց, առանց ճգի եւ բռնազբօսութեան, եւ հեղինակին զգացմանց ճիշդ չափը կուտան ընթերցողին. Նիրվանային մէջ, տեսէք ի՛նչպէս պարզ կը բացատրէ Տէմիրճիպաշեանի խռովատանջ հոգին անպարագիծ.

... Եւ մերթ ընդ մերթ տեսլեան մ'առաջ հեռաւոր
Բազկատարած, անձկայրեաց,
Ի քո բերան դառըն ժըպիտ մ'անսովոր,
Կաս եւ մընաս, խորհըրդաւոր, գլխիկոր,
Էի արտասուօքըն այրեաց։
Ի զուր քո շուրջն համայնք շարժին եւ ծըփան.
Լուսով, կեանքով ի զուր շարժի ամեն բան
Եւ համայնից հոսէ յերակս հուր աւիշ.
Դու անդանոր կաս, աւա՛ղ, կէս անկենդան,
Որպէս մոնազ երկնապիշ։

Եւ ականջես անլըսելի բարբառի
Որ ի հեռուստ գայ առ քեզ,
Եւ քո հոգին խանդավառ իմըն փարի
Անտես ուրուի մ'որ սէրն ի ծոց քո վառի
Եւ դողդոջես, անձկակէզ։
Ցայնժամ բընաւք անհետին քո աչերէն.
Ցայնժամ քո անձըն զըրաւեն եւ տիրեն
Գերերկրային խռհեր, զգացմունք անանուն.
Ցայնժամ շուրթերդ ծարաւահիւծ համբուրեն
Նիրվանան մե՛ծ եւ անհուն։

Քերթուածներուն ոգիէն անցնելով կազմութեան (structure), Սեթեան կ'ախորժի երկայն տողերէն, եւ տեղ տեղ ալ հայկական չափէն, 12—16, առանց յանգի. Ճշմարտապէս խօսելով, այդ չափերը բնաւ չեն յարմարիր իւր բանաստեղծութեան, եւ Խնդութիւն եւ Խորհողն տաղին մէջ ունեցած յաջողութիւնը քաջալերելու էր զինքն շարունակել ի նոյն. Այդ երկայն տողերուն թերութիւնն այն է որ կարի յոյժ դըժուար է մէկ ծայրէն միւսը լեցնել զայնըս կուռ իմաստներով, այնպէս որ, բանի կերպիւ, անգիտակցաբար, հեղինակը կ'ստիպուի խօսքը երկնցնելու եւ բանաստեղծութեան սահմանէն դուրս ելնելու. Այսպէս, շատ տեղ կը հանդիպինք սապէս տողերու. «Ա՛յնչափ անծանօթ էր մեզ յայնժամ այս հուր անչէջ, —Ա՛յնչափ չէինք գիտեր թէ զքեզ պիտի սիրէի...», կամ «Անձկակէզ, այլայլմէ եղեալ, փութամ հասնիլ առ քեզ, —Եւ որչափ աւելի փութամ, այնչափ եւս հեռանայ...». — Լեզուն պարզ եւ յստակ աշխարհաբար է, հեռու բոլորովին գրաբարին դժուարահասկանալի կնճիռներէն. լայն ու վճիտ գետի մը պէս կը թաւալի, զուգաչափ կոհակներով. Բազմավանկեան բառերը սիրելի են Սեթեանի, եւ այդ բառերէն երեքով չորսով, յաճախ տողեր կը կազմէ որք անհուն կը թուին եւ որոց անցնելէն ետք տակաւին թըրթռումին կ'զգաս ականջիդ մէջ. Գալով յանգերուն, որք բանաստեղծութեան համար այնքան մեծ կարեւորութիւն ունին, Սեթեանի յանգերն ընդհանրապէս բաւական եւ մերթ ճոխ են, եւ շատ քիչ անգամ կ'իյնան աղքատութեան մէջ.

Սեթեանի քերթուածոց ընդհանուր ուղղութիւնը քնարերգական (lyrique) է, ու այդ ձեւն յարմարագոյն է իւր բանաստեղծութեան վեհ եւ լուրջ ոգւոյն. Բանաստեղծն զգուշանալու է միայն վարդապետական (didactique) ոճէն յոր կ'իյնայ մերթ եւ որ վաղնջուց բարոյախօսի մը հանդամանքը կուտայ իրեն, որ բնաւ չյարմարիր իւր յուզեալ եւ յուզիչ բանաստեղծի ոգւոյն։

Ինչ որ կը պակսի Սեթեանին, կիրքն է այն. Պոտլէռ, իրական կսկծեցուցիչ բանաստեղծութեան այն մեծ վարպետը, կ'ըսէ թէ ինչպէս երբեք Շընորհք, երբեք Պարկայք եւ երբեք Կատաղիք կան, երբեք դիցուհիք ալ կան Տխրութեան,—դիցուհին Արտասուաց, դիցուհին Հառաչանաց եւ դիցուհին Աղջամղջոց. Այս վերջին դիցուհին կ'արտայայտէ անծանօթ վիշտերն, անանուն անձկութիւնները, մենաւոր յուսահատութեան թելադրութիւններն, ինչ տառապանք, դառնութիւն եւ վիշտ որ կայ մարդկային հոգւոյն խորութեանց մէջ. Է՜հ լաւ, Սեթեան ունի առաջին երկուքն, այլ զուրկ է բոլորովին երրորդէն. Եւ կիրքն, որ Տխրութեան երրորդ դիցուհւոյն գերագոյն արտայայտութիւնն է, ամեն ժամանակէ աւելի կը տիրապետէ հայ ընկերութեան, Կ. Պոլսոյ այն այլազան ու բազմակողմանի հայ ընկերութեան մէջ. Իւր բացատրելու հզօր կարողութեամբ, Սեթեան ինչո՞ւ չներկայացնէ մեզ խուլ հեծկլտուքներն մորմոքիչ ու խոլ ծիծաղներն դիւական. Մութին մէջ արձակուած թառանչներն եւ լռելեայն թափուած արցունքներն. անոնք որք իրենց սիրտն են կորուսեր եւ անոնք որք իրենց մարմի՛նն են վաճառեր. ընծագին երազներով Պոլիս հասնող գաւառացի պատանիներն որք Պոլսոյ անկարեկիր սալայատակին վրայ կը թափառին հիւծեալ, եւ այն երիտասարդներն որք մութ գրասենեակներուն խորը կը մաշին երիթացեալ. տարապայման իղձերով գալարող սրտերն, եւ գծուծ իրականութեան մէջ ընդարմացեալ ուղեղներն. ու այն աղջիկներն որք դունա՛տ են, ու այն երիտասարդներն որք կմախք են դարձեր. մեր ընտանեկան կենաց մէջ այն ճիւաղներն որք իրենց ամբողջ բոլոր տգեղութեամբ անդ կը փռուին մերկապարանոց, եւ հանրային կենաց մէջ, անոնք որք ապականութեան ժահրը կը տարածեն իրենց չորս բոլորը. ու ամեն տեսակ արբշռութիւնները. Ջղերու գրգռումներն եւ ուղեղին յիմարական բորբոքումները, բնատուրիւնները գինետանց պաղ մարմարին վրայ, եւ յօնական շուայտութիւնները ցոփատանց մէջ. վերջապէս ինչ որ կայ մեր ընկերութեան մէջ, տառապանք, զրկանք, եւ ապականութիւնք. Հերիք որչափ երգեցինք բնութիւնն եւ իւր տեսարաններն. արեգին շողն ու լուսնին շաղը, ծաղկանց բոյրըն ու երկնից կապոյտն հին եղանակներ դարձան քիչ մը, չէ՞. Չեմ ուրանար անոնց հրապոյրն. այլ թող բանաստեղծն ընտրէ. լա՞ւ է որ իւր գիրքը կարդան քիչ մը մելամաղձութեամբ ու փակելէ ժամ մը յետոյ մոռնան, քան անգամ մը զայն կարդալէ զկնի, բաց պահեն իրենց գրասեղանին առջեւ, իրենց մարմնոյն վրայ զգալով սարսուռ մը որ կը տեւէ եւ միտքն ըմբռնեալ այն տեսարաններով, որք, իրականութեան աղբերէն կորզուած, անջնջելի պատկերի մը պէս քանդակեալ կը մնան աչաց առջեւ. Միւսէի այն խանդակաթ հաւալուսնին պէս որ իւր սովալլուկ որդւոց առջեւ կը բանայ սիրտն արիւնալի, «հեշտութեամբ, գորովանօք եւ արհաւիրքով արբշիռ», բանաստեղծն ալ իւր սիրտը պատառելու եւ մեզ ներկայացնելու է. Սեթեան կրնայ ընել զայս. Իւր բանաստեղծի զգայնութեամբ, ըմբռնած է հարկաւ թէ ի՛նչ հոգեգրաւ բանաստեղծութիւն կայ այն ամենուն մէջ. Զայս կ'սպասենք իրմէ.

Լ. ԲԱՇԱԼԵԱՆ

ՍԳՈՏԻ ՄՈՐԻՒ ՁԿԱՆ ՕՇԱՐԱԿ
Նափոլի, 29 սեպտ.
Պարոնայք Սգոտ եւ Պօուն,
Կը հաւաստեմ թէ գործածած լինելով Սգոտի Մորիւ ձկան օշարակը, շատ օգտակար գտած եմ զայն իբր դիւրամարսելի տղայոց համար եւ շատ արագ արդիւնք տուող։
ՊՐՈՖ. ՍԱԼՎԱՏՈՐԷ ՆՈՎԻ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. **ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ** 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՅ 1,932,350

ՆՕՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. **ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ** 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՅ 946,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վստահաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար վճարք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասնին 15,000,000 *Անգլիական Ոսկին կ'անցնի:*

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 **ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ** Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ: Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց:*

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

Իզմիր խալը վաքէֆա գըյէլի ճէտիտ էքի պին, ֆի պէշէր գըյէլի ճէտիտի ղրուշ եիրմի պէշ.

Գասա քէնտիրինին իւզէրինտէն եէրլի խմալի օն պէշ գուլաճըգ էբ ատէտ տօփուզ պին, ֆի պէշ ղրուշ օն փարա.

Քօզալը հարիր նէֆէրաթ բիւսկիւլէւ պատէտ օն իքի պին, ֆի օթուզ փարա.

Բուշէյի խմալը խուն քիլիմ ատէտ օթուզ իքի պին, ֆի եիրմի ուէօրթ ղուրուշ օն փարա.

Նէֆլը խմալի վաքէֆա գէյէյի ճէտիտ օն պին, ֆի եիրմի պիր ղրուշ.

Պէյքօզ քալէմփախանէսի իլէ էլպիսէ անպարընտա միւպայէա օլունաճագ պալատէ մուրագգամ պէշ գալէմ էշեա ֆիյաթը մուրագգամալէրի իլէ թալիպլէրի էօշտէսինտէ օլուպ, աղօսթօսը բուլմընին օթուզունճու կիւնիւնէ գատար պէշէր կիւն միւնագասալըրը պիլիճրա մէզքիւր կիւնտէ գարարը գաթիյէլէրի վիրիլէճէկինտէն, իթաալիա վէ օթուզ պիրինճի կիւնիւ եւլտէ պէշ թէնզիլինէ թալիպ օլանլարըն տախատ Սէրասկէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

24 աղօստօս 1888 — 2021
Նօ. 36 — 3—3

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տօքթօր Այէրի ջերմային հիւանդութեանց այս դեղն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ եւ ազդու կազդուրիչ ամեն տեսակ ֆիզիքական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմոտ կլիմայից վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնը և ապաքինիչ ստոյգ յաջողութիւնը երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ գիտութեամբն: Այս ֆիզիքական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր աննշմարելի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդը, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն, որոց աս անունները տրուած են. ջերմն և սարսուռ (սըթմա), թաքուն ջերմ (կիզլի խըմմա), պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն, մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր:

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտը ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ ելլող թանձրամած նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և փոսերու ծակտիներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչաւորութեամբ:

Այէրի ջերմի ու տենդից դեղն կը չէզոքէ այդ թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնը, և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգից համեմատ գործածուի: Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ: 581

ՖՐԷՅՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

[illegible]

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալճերիան	2500	Ֆավօնեան	3700
Ալգուաեան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլաւեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրեան	5500
Արաբեան	3700	Իլիրեան	5500
Գալապրեան	6000	Իմերեան	5500
Գալէտոնեան	3500	Լէսպիան	2200
Գաստիլեան	300	Լիգուրեան	2500
Ֆըլիճեան	2000	Լիսպոն	300
Ձիպրոս	100	Օլիմբիա	700
Էմիլեան	3700	Բէրսիան	3800
Ֆաւստիան	3700	Վալէնթեան	6800
Ֆալերնեան	3700	Վիրջինեան	6800

Ցլուինեան շոգենաւը, նաւապետ Ալեքսանդր, ընդհանուր վաճառքով Լիվերպուլէն աստ հասաւ.

Ապրանքներու համար ամեն փոխադրութեանց համար դիմել
ԹԷՕՏՕՐ Լ. ԱՇԿԱՆԹԷՆ
Գործակալ,
Թիւ 1, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա.
Նաւատէրք, Ֆարնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվերպուլ.

Փոխգործակալութիւնք
Կ. Պոլիս, Ճոյունքեաս Լաֆօնդէն.
Ձիրաքալգավ Գ. Գ. Գարմէր եղբարք
Աղեքսանդրիա, Ֆ. Լ. Վալմոն և ընկ.
Մալթա, Ձ. Գամիլէրի.
Սիրա, Մ. Վօրօզօբուլօ Օրդի և ընկ.
Զմիւռնիա, Գ. Ռէթզի և ընկ. 1896

[illegible] ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԶՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ՓԱՔՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիոյ և Թուրքիոյ գծի կանոնաւոր [illegible]

Օսմոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աբդինէ որ սեպտեմբեր 5ին Մարսիլիայէն և սեպտեմբեր 12ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի.

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աքթոպուլ որ պիտի մեկնի սեպտ. 17ին.

Ուղեւորի և [illegible]

Նաւուղիքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար դիմել առ գործակալատունն
ԹԻՒՆԻՒԹՃԻ ԸՂԼՈՒ
Թիւ 17-18 Թիւնիւք Միւլքի
1606 *Մումհանէ փողոց, Թիւ 15*

Արտօնատէր Օ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԻՊԻՒՏԱԲԷՍԹ

ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Էօժէն Բարաքօր
» *Ընդհանուր գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Եազըճեան*
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Տեարք Պալեօզեան և Պալըքճեան Ջմիւռնիա. Գասպարեան և Տամլամայեան Ատանա, Գ. և Ա. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շէրէֆճեան և Տէրունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէմիրճեանի օղլու Բօնեա, և այլն.

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր աղջկաց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ:

Անհատի կը հաւաքիմը ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նուիրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել, կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար. ուստի արդոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր առաւելութեան վրայ որ տեղի կունենայ ամէն մի տարի Պիւտաբէշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի չահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ:

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն. Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին:

Գոհունակութեամբ կը ծանուցանեմք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (վաւերացեալ Աւստրիոյ-Հունգարական կառավարութենէ նշանակեալ քննիչ դատաւորութենէ) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանգի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկային 12 միլիոն է: 654

ՍԿՈԴԻ ՕՇԱՐԱԿ

(EMULSION SCOTT)

ՄՈՐԻՒ ՁԿԱՆ ՋՈՒՏ ԻՒՂ

Հիբոֆոսֆիթ ու կիր և սոտայով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԿՈԴԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եորք

Կաթին չափ ախորժահամ է.

Մորիւ ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, հիբոֆոսֆիթներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճռզածութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ մը հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքները կը տանին զայն.

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով. Գործակալատուք են Համմեր և Հիրշել, Պոլիս. 1691

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՕՐԷԻՑ

Ժ. ԱԼԷՔԵԱՆ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԾՈՎԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Երկու տարիէ ի վեր վաճառատունս փոխադրած եմ Եէնի Ճամիէն Պահճէ Գաբու Ճէլալ պէյ խանի տակ թիւ 2 մթերանոցը. Սոյն միջոցին մէջ վաճառատունս իւր դասակարգին մէջ առաջին կարգի եւ ամենաճոխ վաճառատուն մը ընելու համար ամեն ջանք եւ զոհողութիւն չեմ խնայած: Դիմողք խիստ գոհ պիտի մնան վաճառոյ մաքրութենէն եւ գներու չափաւորութենէն. Կը գտնուի Գաղղիոյ, Անգղիոյ եւ Գերմանիոյ հռչակաւոր տանց դեղօրայք, մեծ քանակութեամբ Լօմպարտայի եւ Բելճիքյեի սիւլֆաթ տը քինին, Նորվեկիոյ զուտ ձկան իւղ, Գաղղիական եւ Անգղիական պատրաստ դեղօրայք (Spécialité), վիրաբուժաց համար քիմիական գործիքներ, որք իրենց տեսակին չտասութեամբ բոլոր Պոլսոյ մէջ գտնուածները կը գերազանցեն, ոսկերիչներու եւ կալվանօփլասթիի համար պէտք եղած գործիքներ եւ դեղեր, Փօնեսքի համբաւաւոր տանց քոնեաքներ, Պորտոյի եւ Մալակայի գինիներ, մեծ քանակութեամբ եւրոպական հանքային ջուրեր, ձուլիչներու համար նիքել եւ անթիմուան, վիրաբուժական քաուչուի վերաբերեալ ամեն տեսակ գործիք, դեղարանաց մէջ գործածելի պիտոյք, պարապ շիշեր որք մեծ քանակութեամբ կը ծախուին, հականեխական (Anticeptique)ի մեթօտով պատրաստուած Լիսթէրի բամպակներ, եւ այլն եւ այլն.

Ամեն կողմէ յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին եւ ուղղակի կը ղրկուին. Մեծ հաց եւ խնամք կը տարուի հեռաւոր տեղեր երթալիք ապրանաց զետեղման, ինչպէս յաճախորդք փորձով տեսած են.

Վաճառատանս մէջ կը գտնուի Եւրոպայէն յատկապէս բերուած ծառոց պատուաստի համար պատրաստ խիժ (մաճուն) որ մեծ ծառայութիւն կ'ընծայէ պարտիզպանաց եւ պարտիզատիրաց: 1669

ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ

Ընդհանրապէս ճանչցուած է քաքաօներուն ամենէն ախորժահամն և լաւագոյնը:

Ի նկատ առնլով իւր ընտիր տեսակը, ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ, թէպէտ ըստ երեւոյթին աւելի սուղ, իրօք աւելի աժան քան այսօրինակ ուրիշ պատրաստութիւններ, այնպէս որ ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕԻ մէկ բաժակը բաժակ մը թէյէ կամ խահուէէ աւելի չարժեր. այլ որովհետեւ այս քաքաօն գերազանցապէս սննդարար և դիւրամարս ըմպելի մ'է, իւր ծախսն իրօք շատ աւելի նուազ է.

Կը գտնուի մեծ դեղավաճառաց, նպարավաճառաց և անուշարարաց քով, թիթեղեայ տուփերու մէջ ½, ¼ *և* ⅛ *քիլոկրամ.* 1806

La Compagnie d'Assurences La Mannheim
ET
La Compagnie de Ré-Assurances de Mannheim

Ի ՄԱՆՀԱՅՄ

ԸՆԴԴԷՄ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԱՑ

Ամբողջ դրամագլուխ	12,500,000 *Ֆրանք*
Պահեստի »	2,825,000 *Ֆրանք*

Կ'ապահովագրուին դրամ, թանկագին մետաղ, արժէթուղթ, գոհարեղէն եւ պարունակող ծրարներ, որք յանձնուած են ամենայն հաղորդակցական վարչութեանց կամ փոխադրութեան ընկերութեանց.

Վերոյիշեալ ապահովագրութիւնք կը կատարուին La Mannheim Cº d'Assurances et la Cie de Ré-Assurances de Mannheim *ընկերութեանց կողմէ որք ի միասին ունին* 30,500,000 *Ֆրանք.*

Կ'ապահովագրուին շոգենաւով, երկաթուղիով առագաստանաւով փոխադրուած ապրանքներ.

Գիները շատ չափաւոր են և պայմանները շատ ազատ.

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ
Տ. ԼԸՄԷ ԵՒ ՎԻԳԴՈՐ ՈՐԴԻ
1132 *Ընդհանուր Գործակալք են Կ. Պոլսոյ այս երկու Ընկերութեանց*

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

SOUTH BRITISH AND NATIONAL — ՍԱՈՒԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՆԷՇԸՆԸԼ

Ստորագրեալ դրամագլուխ	4,000,000	*Անգլ. ոսկի*
Պահեստի »	500,000	» »
1873 էն *ի վեր վճրւ. կորուստք*	2,500,000	» »

GLASGOW & LONDON — ԿԼԱՍԿՕՒ ԷՆՏ ԼԸՆՏԸՆ

Դրամագլուխ **300,000** *Անգլիական ոսկի*

Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալք ՀՕԹՄԷՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿ.
1880) *Պոլիս, Սուլթան Համամ, Նոյլաքէ խան, Թիւ 13, 14, 15*

ԱՐԻՒՆԸ ԿԵԱՆՔ Է

ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ Ի ՁԵՌՆ

ROB LECHAUXի, ԽՈՏԵՐՈՒ ՀԻՒԹՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

Բուսական ազդու եւ անքաղդատելի մաքրիչ դեղ.

Գրէսոնի եւ կարմիր Սալսեպառէյլի խտացեալ իւղաւոր նիւթերով

Բուսական արտադրութիւն, առանց սնդիկի, շոգիով կեդրոնացեալ մասնաւոր գործիքներու մէջ. ՌՈԲ ԼԸՇՕՆ, բոլոր երկաթախառն ջուրերէն եւ Մորիւ ձկան իւղէն աւելի ազդեցիկ, դիւր եւ գոյն կուտայ տկար տղայոց եւ անարիւն կանանց, կը կազդուրէ ապաքինողներն եւ ծերունիները. կը զօրացնէ, կը վերանորոգէ արիւնը, եւ բնական կամ ստացական բոլոր անմաքրութիւնները ջնջելով շուտով կը բուժէ ջղերը, եաքերը, մորթի հիւանդութիւնները, կաղամախ հազը, ճնշարգելութիւնը, ճռզածութիւնը, կաթին աւրուիլը եւ այլն:

Կեղծերէն զգուշանալու համար ամեն շիշերու վրայ փնտռել ԻՆԻՍԻՕՆ. ՏԸ ՖԱՊՐԻՔԱՆԻ *երաշխաւորութեան կնիքն եւ այս ստորագրութիւնը* Lechaux

ՁՐԻԱԲԱՐ *կը ղրկուի կարի հետաքրքրաշարժ տետրակ մը (35րդ տպագրութիւն)* ՌՈԲ ԼԸՇՕԻ *միջոցաւ* ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՄԱՆ *վրայ.*

Պորտօ, դեղարան Մարիօ Լըշօ, Սէնդ-Քաթէրին փողոց, 164, Պորտօ.

Նոյն դեղատան մէջ ԲՈՄԱՏ ԱՆԴԻ-ՏԱՐԴՐԻԵՕԶ ԼԸՇՕ *Մորթի հիւանդութեանց բուժման համար.*

Կ. Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղիքն են Քրէպիւքեան եղբարք, Բերա եւ Պոլիս. Գասպարեան, 13, Պահճէ Գափու. Գ. Վոնտիճիանօ եւ ընկ. 14 Սուլթան Համամ. Ի Բերա Քանջուք եղբարք, Մեծ փողոց, 247. Ն. Թէոտորիտէս, Մեծ փողոց, 244. Էօժէն Տէլլասուտա, Մեծ փողոց, 318. 1696

Յ. ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻԼԻԱ

Կ'ընդունին ամեն տեսակ արտածութեան եւ ներածութեան ապրանաց յանձնարարութիւններ որք կը գործադրուին շահաւէտ կերպով եւ նպաստաւոր պայմաններով. Հասցէ O. Séropian & Cie Marseille. *հեռագրոց համար,* Séropian Marseille.
1834

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԲՈՒԺՈՒՄՆ ՄՈՐԹԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՆՈՐԱՀՆԱՐ ԴԵՂԱՀԱՏ ԵՒ ԲՈՄԱՏ

ՊԱՏՐԱՍՏԵԱԼ ԴԵՂԱԳՈՐԾ ՖԷԼԻՔՍ ԹԷՐՃՄԱՆԵԱՆԷ

Վաւերացեալ Արքունի Բժշկական Ճեմարանէն

Յետ բազմամեայ գործածութեան ստուգուած է թէ այս աննմանական դեղերը միմիայն դարման են մորթի հիւանդութեանց. Բոմատին և դեղահատից փոխադարձ գործածութիւնը հիմնովին կը բուժէ Բաղտը գլխոյ, մահասլ, թեւերուն տակ, յօդուածներուն վրայ և մարմնոյն այլ մասանց վրայ պատահած եաքը և ընդհանուր առմամբ արեան ապականութենէ ծագումն առած ո և է ախտ, ի բաց առեալ գաղղիական ախտը. Հմուտ եւ անուանի բժիշկք մտադրութեամբ գործածութեամբ հաստատեցին անմիջական ազդեցութիւնն եւ արքունի բժշկական կաճառը զայն ի նըկատ առնելով արտօնեց վաճառումն մասնաւոր հրամանագրաւ.

Կը վաճառի Տապը Ասլի ճատտէսի. Պարսից դեսպանատան կից Ֆէլիքս Թէրճմանեանի դեղարանը. Կեդրոնատեղին է ի Պահճէ Գաբու Գասպարեան էֆ. դեղօրէից մթերանոցն և ի Կալաթա Վօյվօտայի դիմացը Լէֆաքի դեղարանն ինչպէս նաև ամեն գլխաւոր դեղարաններն. 1833 24—26

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱԶԴ

Կը զգուշացնենք հասարակութիւնը չը գնել այն տուփերն որք կարմիր թանաքով մը յատուկ ստորագրութիւնը չեն կրեր, զի այնպիսիք կեղծ են. Դեղահատներուն գինն է 20 դահեկան արծաթ, իսկ Բոմատին գինն է 10 դահեկան արծաթ.

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1686

1888 *ՕԳՈՍՏՈՍ 1 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՑՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ*

Վոսփորէն էջնող շոգենաւներ

11 15 *Վանիք. Չէնկել. Պէյլէր. Գուզկ. Գապալթ.*
11 15 *Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.*
11 30 *Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ*
11 30 *Պէյք. Բաշապ. Չուպ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկել. Պէյ. Գուզ.*
12 15 *Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Ըսթէն. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ*
12 35 *Բ. Ա. Գավագ Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյտ. Թարպ. Պէյգօզ Եէնիք. Չուպ. Գանլ. Պօյաճ. Բ. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.*
1 5 *Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշապ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.*
1 15 *Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.*
2 15 *Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյ. Թարպ. Եէնիք. Ըսթէն. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ*
3 10 *Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգ. Բաշապ. Չուպուգ. Գանլը. Ա. Հիսար Գանտ. Վանի. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկիւտար*
3 15 *Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Ըսթէն. Միրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.*
4 — *Մէզարպ. Պէօյիւք. Պէյգօզ. Բաշապ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիք.*
4 15 *Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Ըսթէն. Միրկ. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ*
6 — *Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Ըսթէն. Միրկ. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիքթաշ*
6 15 *Միրկ. Բ. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.*
7 — *Եէնիմ. Մէզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշապ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Բ. Ա. Հիսար Գանտլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.*
7 45 *Ա. Գավ. Մէզարպ. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկէօն Բ. Հիսար Արնավուտգ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.*
9 — *Պէօյ. Թար. Պէյգօզ Բաշապ. Չուպուգլը Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.*
9 — *Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Ըսթէն. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնվա. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.*
10 — *Մէզարպուրնու. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.*
10 30 *Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Ըսթէն. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պեպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ*
10 45 *Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.*
11 — *Մէզպ. Պէօյտ. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Արնվ. Օրթ. Պէշիք.*
12 — *Մէզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Պօյաճ. Բ. Հիսար Արնվ.*

Կամուրջէն ելնող շոգենաւներ

12 15 *Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ.*
1 15 *Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Բ. Հիսար Պօյաճ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնիմ.*
1 45 *Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնիմ.*
2 15 *Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Ըսթէնիա Եէնիք. Թարպ. Պէօյքտ. Մէզարպ.*
2 30 *Գապալթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշապ. Պէյգ. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.*
3 15 *Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնմ.*
4 15 *Պէշիք. Օրթ. Գուրուչ. Արնվ. Պեպէք Բ. Հիսար Պօյաճ. Միրկ. Ըսթէն. Եէնիք. Թրպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ.*
4 — *Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզպ.*
4 30 *Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. Բ. Հիսար Գանլ. Միրկ.*
5 40 *Գապ. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգ. Թարպ. Պէօյ. Մէզարպ. Բ. և Ա. Գավագ*
6 20 *Պէշիք. Օրթ. Արնվ. Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզպ. Եէնիմ.*
7 — *Պէշիք. Իւսկ. Գուզկունճ. Օրթաք. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտլ. Ա. և Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտ.*
8 30 *Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէն. Թար. Պէօյ. Մէզպ. Եէնիմ.*
9 — *Գանտ. Ա. Բ. Հիսար Գանլ. Միրկ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգօզ Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.*
9 15 *Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյք. Մէզպ.*
10 — *Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպուգլը Բաշապ. Պէյգ. Թար. Մէզ. Բ. և Ա. Գավագ.*
10 15 *Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Պօյաճ. Ըսթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ.*
11 — *Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.*
11 — *Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպ. Բաշապ. Պէյգ.*
11 30 *Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան.*
2 — *Պէշիք. Օրթ. Գուրուչ. Արնվ. Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտէրէ*